

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного
суду у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за серпень – вересень 2020 року

ЗМІСТ

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	4
1. Оподаткування	4
1.1. Судові рішення, прийняті колегією суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	4
1.1.1. Про нарахування боргу (недоїмки) з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування після переведення платника податків з податковою адресою на території проведення АТО на обслуговування до податкового органу на підконтрольну Україні територію	4
1.2. Судові рішення, прийняті колегіями суддів Касаційного адміністративного суду	6
1.2.1. Про відповідальність платників податків у вигляді штрафних санкцій за неподання звіту про контрольовані операції (уточнюючого звіту) після спливу 30 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати штрафу (штрафів)	6
1.2.2. Про застосування штрафних (фінансових) санкцій за затримку реєстрації податкових накладних / розрахунків коригування до податкових накладних	8
1.2.3. Про можливість виправити помилки в уже поданій платником податку декларації	10
1.2.4. Про оподатковуваний дохід прощеної (анульованої) банком заборгованості за кредитом	11
1.2.5. Про викиди як об'єкт оподаткування екологічним податком	13
1.2.6. Про вплив на об'єкт оподаткування операції з повернення нематеріальних активів контрагенту	14
1.2.7. Про встановлення місцевого податку	16
1.2.8. Про оприбуткування готівки	18
1.2.9. Про встановлення та перерахування акцизного податку	20
1.2.10. Про відображення акцизного податку	21
2. Митні справи	23
2.1. Про контроль правильності визначення декларантом коду імпортованого товару згідно з УКТ ЗЕД	23
II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	25
1. Про порядок розміщення тимчасової споруди	25
2. Про застосування до ліцензіата такого заходу впливу, як анулювання ліцензії	

на користування радіочастотним ресурсом	27
3. Про скасування постанови про накладення стягнень у зв'язку з порушенням норм Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення»	29
4. Про призначення одноразової грошової допомоги відповідно до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»	31
5. Про право на отримання разової грошової допомоги до 5 травня	33
6. Про повноваження інспекторів з праці під час здійснення перевірок дотримання вимог законодавства про працю	34
III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	36
1. Про порядок звільнення з публічної служби у випадку з незгодою державного службовця на її проходження у зв'язку зі зміною істотних умов	36
2. Про правомірність повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття до виконання	39
3. Про порядок розгляду заяви для вирішення питання про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту	41
IV. Процесуальні питання	46
1. Про належного відповідача у справі, коштом бюджетних асигнувань якого має відшкодуватися шкода, заподіяна митним органом позивачеві	46
2. Про можливість оскарження в судовому порядку висновків, викладених в акті перевірки податкового органу	47
3. Про необхідність застосування судом засобу впливу, який забезпечить ефективність захисту позивача	49
4. Про умови визнання бездіяльності суб'єкта владних повноважень протиправною	50
5. Про необхідність дотримання судами порядку надсилання учасникам справи копії судового рішення	51

1. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1. Оподаткування

1.1. Судові рішення, прийняті колегією суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1.1.1. Про нарахування боргу (недоїмки) з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування після переведення платника податків з податковою адресою на території проведення АТО на обслуговування до податкового органу на підконтрольну Україні територію

Закон, що встановлює тимчасове звільнення від виконання обов'язку платника єдиного внеску, не застосовується до особи, що не перебуває на податковому обліку на території населених пунктів, де проводилася АТО, за затвердженням переліком

11 вересня 2020 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби (правонаступника Офісу великих платників податків Державної податкової служби) на постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 13 серпня 2019 року у справі № 200/2402/19-а (провадження № К/9901/26225/19) за адміністративним позовом приватного акціонерного товариства «ДТЕК Шахта Комсомолець Донбасу» до Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби (правонаступника Офісу великих платників податків Державної податкової служби) про визнання протиправною та скасування вимоги про нарахування боргу (недоїмки) з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на суму 26 518 060,49 грн, який виник після переведення позивача з податковою адресою на території проведення АТО на обслуговування до податкового органу на підконтрольну Україні територію.

Донецький окружний адміністративний суд рішенням від 16 травня 2019 року відмовив у задоволенні позовних вимог. Перший апеляційний адміністративний суд скасував рішення Донецького окружного адміністративного суду та прийняв нове рішення, яким позовні вимоги задовольнив частково: визнав протиправною та скасував вимогу Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби про сплату боргу (недоїмки) в частині сплати позивачем недоїмки з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу та залишив чинною постанову суду першої інстанції.

Правовий висновок за результатами розгляду справи полягає в тому, що спір, переданий на вирішення касаційного суду, полягає не в площині встановлення фактів чи обставин справи, а в питанні застосовності до позивача як платника єдиного внеску норми закону, що запроваджує тимчасове звільнення від виконання обов'язку зі своєчасного нарахування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та звільняє від відповідальності в разі його порушення.

Закон пов'язує звільнення платників єдиного внеску від виключно відповідальності за невиконання вимог законодавства щодо сплати єдиного внеску з фактом перебування такого платника на обліку в органах доходів і зборів, розташованих на території населених пунктів, де проводилася антитерористична операція, за визначеним переліком.

Водночас перебування платника єдиного внеску, місцезнаходження якого зареєстроване на території визначених переліком населених пунктів, де проводилася антитерористична операція, на обліку в органі доходів і зборів, який розташований поза межами території проведення антитерористичної операції, – виключає звільнення такого платника від відповідальності, штрафних і фінансових санкцій, передбачених Законом «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08 липня 2010 року № 2464-VI.

До такого висновку дійшов Верховний Суд під час розгляду зразкової справи № 812/292/18 (рішення від 30 березня 2018 року, залишене без змін постановою Великої палати Верховного Суду від 06 листопада 2018 року).

Реорганізація мережі спеціалізованих державних податкових інспекцій з обслуговування великих платників у спосіб їх приєднання до Офісу великих платників податків відбулася на підставі, у межах повноважень та в порядку, визначені законодавством. Питання доцільності проведення такої реорганізації повністю перебуває в компетенції Кабінету Міністрів України як органу, уповноваженого на формування та реорганізацію системи органів ДФС.

Що стосується переведення великого платника податків на облік до іншого контролюючого органу поза його волею, то зазначене переведення здійснене органом, уповноваженим на таке переведення, у зв'язку та внаслідок реорганізації системи контролюючих органів, тобто у випадку й у спосіб, визначений законом.

З огляду на встановлену судом об'єктивну неможливість продовження функціонування спеціалізованого органу податкового контролю з обслуговування великих платників на непідконтрольній Україні території не було підстав обґрунтовано стверджувати про відсутність необхідного балансу між інтересами окремого платника й інтересами громадянського суспільства в період збройної

агресії в правовідносинах, безпосередньо пов'язаних з такими обставинами та, з урахуванням суті ненаданої пільги, – про покладення на платника надмірного тягара. Установлені обмеження є такими, що відповідають критерію «необхідність у демократичному суспільстві».

У цьому разі наявне втручання держави в майнові права платника, але воно є законним та пропорційним указаній легітимній меті.

Таким чином, закон, що встановлює тимчасове звільнення від виконання обов'язку платника єдиного внеску, не застосовний щодо його сплати для осіб, які не перебувають на податковому обліку на території населених пунктів, де проводилася АТО, за затвердженим переліком.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 11 вересня 2020 року у справі № 200/2402/19-а можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92334041>.

1.2. Судові рішення, прийняті колегіями суддів Касаційного адміністративного суду

1.2.1. Про відповідальність платників податків у вигляді штрафних санкцій за неподання звіту про контрольовані операції (уточнюючого звіту) після спливу 30 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати штрафу (штрафів)

Оскільки відповідальність платників податків у вигляді штрафних санкцій за неподання звіту про контрольовані операції (уточнюючого звіту) після спливу 30 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати штрафу (штрафів), установлена лише з 01 січня 2017 року, то особа не може нести відповідальності за таке діяння, вчинене в попередні роки

03 вересня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Офісу великих платників Державної фіскальної служби на постанову Івано-Франківського окружного адміністративного суду від 27 червня 2017 року й ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 08 листопада 2017 року у справі № 809/818/17 (провадження № К/9901/5055/17) за адміністративним позовом приватного підприємства «Євро-модуль» до Офісу великих платників Державної фіскальної служби, Львівського управління Офісу великих платників Державної фіскальної служби про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення від 22 травня 2017 року, яким підприємству були нараховані штрафні санкції за неподання звіту про контрольовані операції з імпорту у 2015 році.

Позовні вимоги були обґрунтовані тим, що контролюючий орган не урахував, що неподання платником податку звіту про контрольовані операції протягом звітного періоду та неподання звіту про контрольовані операції після спливу 30 днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати штрафу, є різними правопорушеннями, що введені різними законами та різною датою в часі, з різним складом правопорушення, розміром штрафу та строком сплати. На переконання позивача, відповідальність за неподання звіту про контрольовані операції за звітний період та за неподання звіту про контрольовані операції після спливу 30 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати штрафу (застосованого за неподання звіту про контрольовані операції за звітний період) стосується контрольованих операцій одного звітного періоду.

Івано-Франківський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Львівського апеляційного адміністративного суду, позов задовольнив.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

Правовий висновок за результатами розгляду справи полягає в тому, що відповідальність платників податків у вигляді штрафних санкцій за неподання звіту про контрольовані операції (уточнюючого звіту) після спливу 30 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати штрафу (штрафів), установлена для таких платників з 01 січня 2017 року.

На момент неподання звітності за період 2015 року Податковий кодекс України не передбачав штрафної санкції за неподання звітності після спливу 30 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати штрафу.

Як вбачається з матеріалів справи, за неподання у строк звіту про контрольовані операції за 2015 рік до позивача відповідно до спірного податкового повідомлення-рішення були застосовані штрафні санкції. Зазначене підтверджує факт притягнення позивача до відповідальності за відповідне правопорушення згідно з нормами Податкового кодексу України в редакції, що діяла на момент виявлення такого порушення контролюючим органом.

Водночас на час існування правовідносин щодо подання звіту про контрольовані операції за 2015 рік відповідальність за таке порушення не була передбачена, як і відповідальність за такі дії.

Таким чином, правомірність або неправомірність поведінки особи, зокрема дотримання нею норм податкового законодавства, необхідно визначати із застосуванням законодавства, яке діяло на момент вчинення відповідних дій або бездіяльності такої особи.

Заходи відповідальності, які підлягають застосуванню за вчинення платниками податків порушення, мають визначатися згідно з нормативно-правовими актами, чинними на час виникнення відповідних правовідносин.

Ураховуючи, що відповідальність платників податків у вигляді штрафних санкцій за неподання звіту про контрольовані операції (уточнюючого звіту) після спливу 30 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку сплати штрафу (штрафів), встановлена лише з 01 січня 2017 року, позивач не може нести відповідальність за таке діяння, вчинене у 2015, 2016 роках, оскільки на той час таке діяння не визнавалося законом як правопорушення.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 03 вересня 2020 року у справі № 809/818/17 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91337392>.

1.2.2. Про застосування штрафних (фінансових) санкцій за затримку реєстрації податкових накладних / розрахунків коригування до податкових накладних

Зазначення в сертифікаті Торгово-промислової палати того, що на момент його видачі обставини непереборної сили тривають і дату закінчення їх терміну встановити неможливо, не є доказом того, що такий сертифікат засвідчує відповідні обставини безстроково, тобто на майбутнє

03 вересня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу товариства з обмеженою відповідальністю «ДТЕК Східенерго» на постанову Донецького окружного адміністративного суду від 14 червня 2017 року й ухвалу Донецького апеляційного адміністративного суду від 16 серпня 2017 року у справі № 805/1693/17-а (провадження № К/9901/32753/18) за адміністративним позовом товариства з обмеженою відповідальністю «ДТЕК Східенерго» до Дніпропетровського управління Офісу великих платників податків ДФС про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення.

Донецький окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Донецького апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовив. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку щодо правомірності застосування штрафних (фінансових) санкцій за затримку реєстрації податкових накладних / розрахунків коригування до податкових накладних, з огляду на те, що чинне законодавство не містить норми про звільнення платників податків від відповідальності за неналежне виконання зобов'язань, зокрема, щодо порушення граничних термінів реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

Правовий висновок за результатами розгляду справи полягає в тому, що наданий позивачем сертифікат (висновок) Торгово-промислової палати від 05 вересня 2014 року не є належним доказом, який посвідчує обставини непереборної сили відносно несвоєчасної реєстрації податкових накладних у період за січень і серпень 2016 року, оскільки виданий більше, аніж за рік до спірних правовідносин, фактично засвідчує обставини непереборної сили у період з 14 квітня 2014 року до моменту його видачі – 05 вересня 2014 року. Як убачається з указанного сертифікату, такий стосується пунктів 100.4, 100.5 статті 100 Податкового кодексу України, а про засвідчення неможливості своєчасного вчинення дій щодо реєстрації податкових накладних у такому не йдеться.

Зазначення в указаному сертифікаті того, що на момент його видачі обставини непереборної сили тривають і дату закінчення їх терміну встановити неможливо, не є доказом того, що такий сертифікат засвідчує відповідні обставини безстроково, тобто на майбутнє. Навпаки, ураховуючи, що в грудні 2014 року, Порядок засвідчення формажорних обставин був затверджений в новій редакції, який має застосовуватись до спірних правовідносин та в якому фактично було уточнено, що якщо на момент видачі сертифікату обставини непереборної сили тривають і період дії яких встановити неможливо, то заявник має право звернутися до Торгово-промислової палати України для засвідчення форс-мажорних обставин за подальший період саме з дня, наступного за датою видачі сертифікату.

Отже, позивач у спірних правовідносинах мав звернутися до Торгово-промислової палати України після виникнення відповідних обставин щодо неможливості зареєструвати податкові накладні в період: січень 2016 року та серпень 2016 року, оскільки засвідченню підлягають обставини непереборної сили щодо кожного окремого податкового обов'язку та обов'язок виконання якого вже настав згідно із законодавчим чи іншим нормативним актом, але на момент видачі позивачу сертифікату від 05 вересня 2014 року обов'язку в товариства зареєструвати податкові накладні за спірний не виникало.

Інших доказів існування об'єктивних причин неможливості своєчасної реєстрації податкових накладних позивач суду не надав і в касаційній скарзі не зазначив.

Таким чином, суд касаційної інстанції погодився з висновками судів першої та апеляційної інстанцій, не спростованими доводами касаційної скарги, про відсутність підстав для задоволення позовних вимог.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 03 вересня 2020 року у справі № 805/1693/17-а можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91337398>.

1.2.3. Про можливість виправити помилки в уже поданій платником податку декларації

Подання платником податків у встановленому порядку уточнюючого розрахунку до податкової декларації не є формою сплати грошових зобов'язань або погашення податкового боргу

03 вересня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Слов'янської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Донецькій області на постанову Донецького окружного адміністративного суду від 10 жовтня 2016 року й ухвалу Донецького апеляційного адміністративного суду від 30 листопада 2016 року у справі № 805/1764/16-а (провадження № К/9901/26794/18) за адміністративним позовом приватного акціонерного товариства «БЕТОНМАШ» до Слов'янської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Донецькій області про визнання протиправними дій щодо нарахування пені з орендної плати з юридичних осіб і зобов'язання внести зміни до картки особового рахунку платника податків.

Донецький окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Донецького апеляційного адміністративного суду, позов задовольнив повністю. Суди дійшли висновку, що в контролюючого органу були відсутні підстави для нарахування пені, оскільки внаслідок виправлення позивачем самостійно виявлених помилок в останнього не виникло суми податку до сплати, тобто суми коштів, яку він має сплатити до відповідного бюджету, але в установлені законодавством строки не сплатив.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

Правовий висновок за результатами розгляду справи полягає в тому, що законодавство передбачає можливість виправити помилки в уже поданій декларації платником податку.

Подання платником податків у встановленому порядку уточнюючого розрахунку до податкової декларації не є формою сплати грошових зобов'язань або погашення податкового боргу.

Ураховуючи, що позивач в уточнюючому розрахунку до податкової декларації з плати за землю скоригував (зменшив) суму податкового зобов'язання, правильним є висновок судів попередніх інстанцій про те, що в контролюючого органу не було підстав для нарахування товариству пені, оскільки об'єкт її нарахування відсутній.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 03 вересня 2020 року у справі № 805/1764/16-а можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91337335>.

1.2.4. Про оподатковуваний дохід прощеної (анульованої) банком заборгованості за кредитом

Додатковим благом є тільки основна сума боргу (кредиту) платника податку, прощеного (анульованого) кредитором за його самостійним рішенням, до якої не входять проценти, нараховані за користування кредитом, комісії та/або штрафні санкції (пеня), прощені (анульовані) кредитором

08 вересня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Київської об'єднаної державної податкової інспекції міста Харкова ГУ ДФС у Харківській області на постанову Харківського окружного адміністративного суду від 02 серпня 2016 року й ухвалу Харківського апеляційного адміністративного суду від 03 жовтня 2016 року у справі № 820/19262/14 (провадження № К/9901/26349/18) за адміністративним позовом до Київської об'єднаної державної податкової інспекції міста Харкова ГУ ДФС у Харківській області, за участю третьої особи: публічного акціонерного товариства «Райффайзен Банк Аваль», про скасування податкового повідомлення-рішення.

Харківський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Харківського апеляційного адміністративного суду, позов задовольнив у повному обсязі.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

Правовий висновок за результатами розгляду справи полягає в тому, що додаткове благо визначається як дохід у разі приросту показників фінансового та/або майнового стану платника податку. Грошова сума, яка надана в кредит, підлягає поверненню, тому сама по собі ця сума не збільшує дохід платника податку. Водночас, коли відпадуть встановлені законом та/або договором підстави для витребування кредитором у боржника грошової суми, наданої на умовах повернення, у платника податку – боржника виникає приріст фінансових показників коштом суми, взятої в борг.

Таким чином, сума кредиту, прощена (анульована) банком, збільшує дохід платника податку і включається в його оподатковуваний дохід. Сума процентів, нарахованих банком за умовами договору за користування кредитом, комісій та/або штрафних санкцій (пені) не є доходами, які призводять до приросту показників фінансового та/або майнового стану платника податку. Відповідно, у разі прощення (анулювання) процентів, комісій та/або штрафних санкцій (пені), нарахованих за

користування кредитом й за прострочення виконання грошового зобов'язання, відсутні підстави вважати їх додатковим благом платника податку.

Відсутність в підпункті «д» підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 Податкового кодексу України точності щодо визначення додаткового блага у вигляді суми боргу платника податку (процентного), анульованого кредитором за його самостійним рішенням, була усунена внесенням змін Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28 грудня 2014 року № 71-VIII, який набрав чинності з 01 січня 2015 року.

Отже, законодавець під додатковим благом розуміє тільки основну суму боргу (кредиту) платника податку, прощеного (анульованого) кредитором за його самостійним рішенням, і не включає в цю суму боргу (кредиту) проценти, нараховані за користування кредитом, комісії та/або штрафні санкції (пеню), прощені (анульовані) кредитором.

Наведене підтверджується і змінами, які були внесені до законодавства, зокрема, Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо кредитних зобов'язань» від 09 квітня 2015 року № 321-VIII, який набрав чинності 07 травня 2015 року. Редакція підпункту 165.1.55 пункту 165.1 статті 165 Податкового кодексу України була доповнена абзацом другим, у зв'язку з чим сума процентів, комісії та/або штрафних санкцій (пені), прощених (анульованих) кредитором за його самостійним рішенням, не пов'язаним із процедурою його банкрутства, до закінчення строку позовної давності не підлягали включенню до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку.

Потрібно враховувати й положення пункту 56.21 статті 56 Податкового кодексу України (у редакції, чинній на час виникнення спірних відносин), які встановлюють, що коли норма цього Кодексу чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі цього Кодексу, або коли норми різних законів чи різних нормативно-правових актів, або коли норми одного й того ж нормативно-правового акта суперечать між собою та припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу, рішення приймається на користь платника податків.

Таке застосування норм відповідає й основним засадам податкового законодавства, проголошеним у статті 4 Податкового кодексу України (у редакції, чинній на час виникнення спірних відносин).

Ураховуючи наведене, суди попередніх інстанцій дійшли правомірного висновку, що оподатковуваним доходом позивача є лише основна заборгованість за кредитом, прощена (анульована) банком. Прощені (анульовані) банком проценти за користування кредитом, комісії та/або штрафні санкції (пеня) не є доходом платника

податків, а тому база оподаткування повинна визначатись лише з суми, прощеної (анульованої) банком, яку позивач фактично отримав за банківським кредитом, без врахування таких платежів.

За встановлених у цій справі обставин анулювання (прощення) кредитором суми заборгованості, яка містила проценти та пеню, без основної заборгованості, суди попередніх інстанцій дійшли правильного висновку, що анульовані (прощені) кредитором проценти та пеня не є додатковим благом та, як наслідок, не підлягають включенню до загального оподаткованого доходу платника податку.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 08 вересня 2020 року у справі № 820/19262/14 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91752505>.

1.2.5. Про викиди як об'єкт оподаткування екологічним податком

Оператор газорозподільних мереж, який придбаває природний газ для виробничо-технологічних і нормованих витрат, а також для надання послуг балансування обсягів природного газу, зобов'язаний нараховувати та сплачувати екологічний податок з викидів метану в атмосферне повітря, оскільки такий газ (метан) не споживається кінцевими споживачами, а обсяги такого газу фактично є викидами в атмосферне повітря

14 вересня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду у судовому засіданні в режимі відеоконференції розглянув касаційну скаргу Харківського управління Офісу великих платників ДПС на постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 02 липня 2019 року у справі № 520/9364/18 (провадження № К/9901/28963/19) за адміністративним позовом акціонерного товариства "Оператор газорозподільної системи «Харківгаз»" (правонаступник публічного акціонерного товариства «Харківгаз») до Офісу великих платників податків ДФС в особі Харківського управління Офісу великих платників податків ДФС України про скасування податкового повідомлення-рішення.

Харківський окружний адміністративний суд рішенням від 21 лютого 2019 року відмовив у задоволенні позову та зазначив, що обсяги емісії метану як забруднювача здійснюються елементами газового господарства підприємства: трубопроводами, газовим обладнанням та газовими приладами, які за своєю природою є «дифузними джерелами». Відповідно до пункту 9 статті 2 Протоколу про реєстри викидів і перенесення забруднювачів від 21 травня 2003 року про недоцільність звітності для кожного такого окремого джерела розрахунок екологічного податку виконується для стаціонарного (дифузного) джерела – підприємства в цілому. Придбаний природний газ, який за договорами використовувався на виробничо-технологічні витрати та

втрати, є витратами природного газу на підставі статті 1 Закону України «Про охорону атмосферного повітря». Такі втрати (витрати) є викидами та об'єктом оподаткування екологічним податком.

Другий апеляційний адміністративний суд скасував рішення Харківського окружного адміністративного суду та прийняв нове судове рішення про задоволення позову.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував постанову суду апеляційної інстанції, а рішення суду першої інстанції залишив чинним.

Правовий висновок за результатами розгляду справи полягає в тому, що до вуглеводнів належать органічні речовини, що складаються лише з вуглецю (карбону) та водню (гідрогену). До них відносять насичені вуглеводні C_nH_{2n+2} (метан, етан тощо), ненасичені C_nH_{2n} та C_nH_{2n-2} .

Отже, метан належить до вуглеводнів і згідно з Протоколом про реєстри викидів і перенесення забруднювачів (додаток II) метан (CH_4) – забруднююча речовина.

Зважаючи на викладене, суд першої інстанції дійшов правильного висновку, що позивач зобов'язаний сплатити екологічний податок з обсягів природного газу на виробничо-технологічні (нормовані) втрати та виробничо-технологічні витрати, оскільки ці обсяги є викидами забруднюючої речовини (метану) в атмосферне повітря стаціонарними джерелами за ставкою, встановленою пунктом 243.1 статті 243 Податкового кодексу України для вуглеводнів.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 14 вересня 2020 року у справі № 520/9364/18 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91722519>.

1.2.6. Про вплив на об'єкт оподаткування операції з повернення нематеріальних активів контрагенту

У Звіті про контрольовані операції не потрібно показувати повернення нематеріальних активів, оскільки такі операції жодним чином не впливають на збільшення або зменшення об'єкта оподаткування

16 вересня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної фіскальної служби у Закарпатській області на рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 16 січня 2019 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 11 червня 2019 року у справі № 0740/860/18 (провадження № К/9901/19609/19) за адміністративним позовом товариства з обмеженою відповідальністю «Гроклін-Карпати» до Головного управління Державної

фіскальної служби у Закарпатській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

Закарпатський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, позов задовольнив. Суди попередніх інстанцій врахували позицію ДФС України, викладену в Узагальнюючій податковій консультації з окремих питань застосування норм податкового законодавства щодо трансфертного ціноутворення, затвердженій наказом Міндоходів України від 01 липня 2014 року № 368, згідно з якою повернення активів не може розглядатися як контрольована господарська операція. Суди послалися на роз'яснення Державної фіскальної служби України, викладені в листах від 10 червня 2016 року № 12969/6/99-99-15-02-02-15 та від 06 жовтня 2016 року № 21688/6/99-99-15-02-02-15, на підставі яких дохід від операційної та неопераційної курсової різниці враховується для обчислення річного доходу (50 млн грн) платника податків від будь-якої діяльності для цілей трансфертного ціноутворення та не враховується для обчислення господарських операцій (5 млн грн) платника податків з кожним контрагентом для цілей застосування трансфертного ціноутворення.

Відповідач подав касаційну скаргу, доводи та обґрунтування якої насамперед зводилися до того, що операція з повернення позивачем нематеріальних активів контрагенту мала безпосередній вплив на об'єкт оподаткування позивача у 2015 році, а тому в позивача виник безумовний обов'язок включення вказаної операції до звіту про контрольовані операції за 2015 рік.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

Правовий висновок за результатами розгляду справи полягає в тому, що платники податків, обсяг контрольованих операцій яких з одним контрагентом перевищує 5 млн грн (без урахування податку на додану вартість), зобов'язані подавати звіт про контрольовані операції, у разі впливу таких операцій на оподатковуваний дохід платника податків, центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику, до 01 травня року, що настає за звітним.

З огляду на обставини справи, а також офіційно висловлену позицію фіскального органу з приводу порядку визначення операції, такою що віднесена до контрольованих, колегія суддів погодилася з висновками судів попередніх інстанцій щодо відсутності в позивача законодавчо визначеного обов'язку показувати у Звіті про контрольовані операції повернення нематеріальних активів, оскільки такі операції жодним чином не впливають на збільшення або зменшення об'єкта оподаткування позивача, що свідчить про необґрунтованість оскарженого податкового повідомлення-рішення та, відповідно, його протиправність.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 16 вересня 2020 року у справі № 0740/860/18 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91818225>.

1.2.7. Про встановлення місцевого податку

Рішення місцевої ради про встановлення місцевих податків приймається до початку наступного бюджетного періоду та набирає чинності з наступного бюджетного періоду

17 вересня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДФС у Тернопільській області на постанову Тернопільського окружного адміністративного суду від 20 жовтня 2016 року й ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 12 січня 2017 року у справі № 819/921/16 (провадження № К/9901/40601/18) за адміністративним позовом товариства з обмеженою відповідальністю «Терра» до Головного Управління Державної фіскальної служби України в Тернопільській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

Тернопільський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Львівського апеляційного адміністративного суду, позов задовольнив частково: визнав протиправними та скасував податкові повідомлення рішення Головного управління Державної фіскальної служби України у Тернопільській області від 24 травня 2016 року. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, згідно з яким у належний спосіб був підтверджений факт закупівлі та подальшого використання агрохімікатів у виробництві сільськогосподарської продукції, з урахуванням чого висновки відповідача про використання таких не у виробничих цілях є неприйнятними. Суди зауважили про відсутність правових підстав для оподаткування майна позивача податком за нерухоме майно у 2015 році не було, оскільки з огляду на правовий механізм впровадження такого податку з 2015 року, він може існувати не раніше наступного бюджетного періоду, тобто лише з 2016 року.

Стосовно проведення позивачем готівкових розрахунків без подання одержувачем коштів платіжного документа суд попередніх інстанцій підтримали висновок відповідача про доведеність такого правопорушення.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

Правовий висновок за результатами розгляду справи полягає в тому, що позивач проводив списання товарно-матеріальних цінностей згідно з актами на списання, складеними з дотриманням вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», які надавалися під час проведення перевірки

ревізорам. Верховний Суд погодився, що такі акти не містять суттєвих порушень, отже, помилково не були прийняті податковим органом до уваги.

Податковий орган також не ставив під сумнів реальність укладених позивачем з його постачальниками договорів купівлі-продажу вказаних мінеральних добрив та належності позивача до сільськогосподарського виробника. Тому його судження про те, що такі товарно-матеріальні цінності могли не використовуватись у виробництві сільськогосподарської продукції є необґрунтованими.

Установлення податку на майно, зокрема, в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, є повноваженням місцевої ради, яке виконується прийняттям відповідного рішення.

Підпункт 12.3.4 пункту 12.3 статті 12 Податкового кодексу України регламентує порядок опублікування та застосування рішень місцевої ради про встановлення місцевих податків. Зазначені рішення офіційно оприлюднюються відповідним органом місцевого самоврядування до 15 липня року, що передує бюджетному періоду, у якому планується застосування встановлюваних місцевих податків та зборів або змін (плановий період). В іншому разі норми відповідних рішень застосовуються не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим періодом.

Наведена норма передбачає обов'язок місцевої ради опублікувати рішення про встановлення місцевого податку, а також наслідки несвоєчасного опублікування відповідного рішення. Ця норма розрізняє період опублікування рішення ради (це період, який передує плановому), плановий період (у якому планується встановити місцевий податок) і наступний період (тобто період, який є наступним за плановим).

Кожен із цих періодів має самостійне правове значення. Такі періоди не можуть збігатися в часі. Зокрема, не може бути плановим період, у якому було прийняте та опубліковане відповідне рішення ради. Плановим у будь-якому разі може бути лише той період, який є наступним після періоду опублікування рішення ради.

Якщо таке рішення не буде опубліковано до 15 липня року, що передує бюджетному періоду, у якому підлягає застосуванню відповідний податок, таке рішення застосовується з початку наступного бюджетного періоду за тим, у якому планувалося запровадити відповідний податок.

У цьому разі із запровадженням податку на майно, відмінне від земельної ділянки, на 2015 рік відповідні норми набрали чинності з 01 січня 2015 року.

Отже, лише у 2015 році місцеві ради отримали повноваження щодо встановлення податку на майно, відмінне від земельної ділянки. Відповідно, лише після цієї дати місцеві ради мали юридичні підстави для прийняття рішення про встановлення податку на майно, відмінне від земельної ділянки.

Виходячи з неможливості збігу між періодом опублікування рішення та плановим періодом, у 2015 році не можна було визначити плановим періодом

2015 рік. Плановим відповідно до норми підпункту 12.3.4 пункту 12.3 статті 12 Податкового кодексу України є період після того, у якому приймається відповідне рішення ради.

Отже, рішення місцевих рад щодо податку на майно, відмінне від земельної ділянки, прийняті у 2015 році, могли встановлювати плановим періодом лише 2016 рік.

Рішення місцевої ради про встановлення місцевих податків приймається до початку наступного бюджетного періоду та набирає чинності з наступного бюджетного періоду. Відповідно до пункту 12.5 статті 12 Податкового кодексу України офіційно оприлюднене рішення про встановлення місцевих податків та зборів є нормативно-правовим актом з питань оподаткування місцевими податками та зборами, який набирає чинності з урахуванням строків, передбачених підпунктом 12.3.4 пункту 12.3 статті 12 Податкового кодексу України.

Саме тому за умови дії підпункту 12.3.4 пункту 12.3 статті 12 Податкового кодексу України рішення місцевої ради щодо встановлення місцевого податку не може набрати чинності в тому ж бюджетному періоді, у якому воно прийняте.

З урахуванням пункту 10.2 статті 10 Податкового кодексу України юридичний факт встановлення місцевого податку місцевою радою відповідним рішенням має передувати його справлянню.

Виключно місцева рада має компетенцію щодо прийняття рішень стосовно встановлення місцевих податків протягом бюджетного періоду. Таке рішення набуває чинності лише з початку наступного бюджетного періоду, але з урахуванням приписів підпункту 12.3.4 пункту 12.3 статті 12 Податкового кодексу України. Лише з наступного бюджетного періоду контролюючі органи на підставі підпункту 12.3.5 пункту 12.3 статті 12 Податкового кодексу України можуть розпочати справляння місцевого податку.

Отже, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, мав справлятися не раніше 2016 року, а не у 2015 році, як у спірних правовідносинах.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 17 вересня 2020 року у справі № 819/921/16 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91643101>.

1.2.8. Про оприбуткування готівки

За відсутності реєстрації у відповідному органі державної податкової служби відповідна облікова книга не є книгою обліку розрахункових операцій, а отже, облік готівкових коштів у такій книзі не може бути розцінений як належне оприбуткування готівки

23 вересня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної податкової інспекції у Голосіївському районі Головного управління ДФС у м. Києві на постанову Окружного адміністративного суду м. Києва від 11 жовтня 2016 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 13 лютого 2017 року у справі № 826/11513/15 (провадження № К/9901/36063/18) за адміністративним позовом товариства з обмеженою відповідальністю «Велтайм» до Державної податкової інспекції у Голосіївському районі Головного управління ДФС у м. Києві про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

Окружний адміністративний суд м. Києва постановою, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду, адміністративний позов задовольнив повністю.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, оскаржувані судові рішення змінив у мотивувальній частині, а в іншій частині – залишив без змін.

Правовий висновок за результатами розгляду справи полягає в тому, що за відсутності реєстрації у відповідному органі державної податкової служби відповідна облікова книга не є книгою обліку розрахункових операцій, а тому облік готівкових коштів у такій книзі не може бути розцінений як належне оприбуткування готівки.

При наданні оцінки правомірності прийняття оскаржуваного акта індивідуальної дії необхідно враховувати правовий висновок, викладений у постанові Великої Палати Верховного Суду від 20 травня 2020 року у справі № 1340/3510/18. Велика Палата Верховного Суду, відступивши від правової позиції, викладеної Верховним Судом України в постанові від 02 квітня 2013 року у справі № 21-77а13, наголосила на неможливості застосування положень Указу Президента України «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки» від 12 червня 1995 року № 436/95 у правовідносинах, що виникли після набрання чинності Законом України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 06 липня 1995 року № 265/95-ВР.

До того ж суд не може підміняти державний орган, рішення якого оскаржується, приймаючи замість акта індивідуальної дії, яке визнається протиправним і скасовується, інше податкове повідомлення-рішення про застосування штрафних санкцій, яке б відповідало закону, або давати вказівки, які б свідчили про вирішення питань, що належать до компетенції такого суб'єкта владних повноважень.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 23 вересня 2020 року у справі № 826/11513/15 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91752659>.

1.2.9. Про встановлення та перерахування акцизного податку

Оскільки акцизний податок підлягає перерахуванню до бюджету, він не призводить до зростання власного капіталу, а тому не може бути врахований як дохід

23 вересня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу на постанову Волинського окружного адміністративного суду від 17 січня 2017 року й ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 06 червня 2017 року у справі № 803/1910/16 (провадження № К/9901/36506/18) за адміністративним позовом до Ковельської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Волинській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень та рішення про застосування штрафних санкцій.

Волинський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Львівського апеляційного адміністративного суду, повністю відмовив у задоволенні адміністративного позову.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасував оскаржувані судові рішення й ухвалив нове рішення, яким адміністративний позов задовольнив частково: визнав протиправними та скасував податкові повідомлення-рішення від 19 вересня 2016 року.

Правовий висновок за результатами розгляду справи полягає в тому, що акцизний податок є непрямим податком, який встановлюється у вигляді надбавки до ціни, оплачується покупцями при придбанні підакцизних товарів та вноситься до бюджету продавцями таких товарів за визначеними Податковим кодексом України ставками.

Ураховуючи те, що акцизний податок підлягає перерахуванню до бюджету, він не призводить до зростання власного капіталу, тому не може бути врахований як дохід.

Згідно з підпунктом 6.1 пункту 6 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 року № 290, не визнаються доходами такі надходження від інших осіб, як сума податку на додану вартість, акцизів, інших податків і обов'язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетних фондів.

Надалі законодавець Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» від 21 грудня 2016 року № 1797-VIII пункт 177.3 Податкового кодексу України доповнив підпунктом 177.3.1 такого змісту: не включаються до доходу фізичної особи-підприємця суми акцизного податку з реалізованих суб'єктами господарювання

роздрібної торгівлі підакцизних товарів. Це уточнення фактично не змінило регулювання, воно конкретизувало дійсний зміст розглядуваних правовідносин.

Таким чином, висновок судових інстанцій про законність оскаржуваних податкових повідомлень-рішень не ґрунтується на правильному застосуванні норм матеріального права.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 23 вересня 2020 року у справі № 803/1910/16 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91752735>.

1.2.10. Про відображення акцизного податку

Акцизний податок з роздрібного продажу підакцизних товарів має відобразитись у розрахунковому документі (фіскальному чеку) як окрема податкова група. Ставка (розмір) акцизного податку вже закладена в ціні товару (пального) та відображена на АЗС як його ціна

23 вересня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Ковельської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Волинській області на постанову Волинського окружного адміністративного суду від 24 листопада 2015 року й та ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 07 червня 2017 року у справі № 803/3710/15 (провадження № К/9901/31979/18) за адміністративним позовом товариства з обмеженою відповідальністю «Волмакс» до Ковельської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Волинській області про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення.

Волинський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Львівського апеляційного адміністративного суду, адміністративний позов задовольнив повністю.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував оскаржувані судові рішення й ухвалив нове рішення, яким відмовив у задоволенні позовних вимог.

Правовий висновок за результатами розгляду справи полягає в тому, що розрахунки за придбані у роздріб нафтопродукти можуть здійснюватись як у готівковій формі, так і з використанням відомостей на відпуск, талонів, платіжних карток, смарткарток (паливних карток).

При відпуску нафтопродуктів через мережу АЗС здійснюється розрахункова операція, дата якої є датою виникнення податкових зобов'язань щодо реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів (нафтопродуктів)

згідно з пунктом 216.9 статті 216 Податкового кодексу України (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин).

Через мережу АЗС здійснюється саме роздрібний продаж нафтопродуктів, оскільки відпуск пального відбувається через паливо-, масло- та газороздавальні колонки кінцевому споживачу.

Під поняттям некомерційного використання в значенні, у якому його вжито в Податковому кодексі України (в редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) та інших нормативно-правових актах, що регулюють порядок реалізації нафтопродуктів у роздріб, необхідно розуміти таке використання, яке виключає подальшу реалізацію продуктів кінцевим споживачам, незалежно від форми розрахунків.

Оскільки через мережу АЗС здійснюється реалізація нафтопродуктів у роздріб кінцевому споживачу з метою некомерційного використання, то контролюючий орган у межах спірних правовідносин не мав обов'язку встановлення факту використання контрагентом позивача придбаних нафтопродуктів з тією чи іншою метою, а також сплати ним акцизного податку.

Акцизний податок з роздрібного продажу підакцизних товарів має відображатись у розрахунковому документі (фіскальному чеку) як окрема податкова група, що відповідає Вимогам щодо реалізації фіскальних функцій реєстраторами розрахункових операцій для різних сфер застосування, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2002 року № 199, які визначають формат і розрядність даних, що зберігаються у фіскальній пам'яті реєстратора розрахункових операцій, у якому передбачене відображення не менше 6 груп з оподаткування товарів (послуг).

Отже, акцизний податок з роздрібного продажу підакцизних товарів має відображатись у розрахунковому документі (фіскальному чеку) як окрема податкова група. Ставка (розмір) акцизного податку вже закладена в ціні товару (пального) та відображена на АЗС як його ціна. Диференціація цін пального на АЗС для комерційного чи некомерційного (особистого) використання відсутня.

Через мережу АЗС здійснюється саме роздрібний продаж нафтопродуктів кінцевому споживачу, а тому такі операції оподатковуються акцизним податком відповідно до підпункту 213.1.9 пункту 213.1 статті 213 Податкового кодексу України (в редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин).

Дата здійснення розрахункової операції відповідно до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 06 липня 1995 року № 265/95-ВР (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) через мережу АЗС є датою виникнення податкових зобов'язань щодо реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів (нафтопродуктів).

За таких обставин податкові зобов'язання зі сплати 5 відсотків акцизного податку з роздрібного продажу підакцизних товарів виникають в особи, яка безпосередньо здійснює відпуск нафтопродуктів з колонок через мережу заправних комплексів (АЗС) безпосередньо споживачам, незалежно від умов продажу нафтопродуктів під час здійснення розрахункових операцій та від форми розрахунку за них (готівкою або у безготівковій формі).

На користь такого висновку свідчить також змістове уточнення законодавцем правового регулювання питання щодо сплати акцизного податку з роздрібного продажу підакцизних товарів (пального) Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24 грудня 2015 року № 909-VIII, який, не змінюючи попереднього правового регулювання, уточнив підпункт 14.1.212.

Таким чином, доводи судових інстанцій про протиправність оскаржуваного акта індивідуальної дії є помилковими.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 23 вересня 2020 року у справі № 803/3710/15 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91752704>.

2. Митні справи

2.1. Про контроль правильності визначення декларантом коду імпортованого товару згідно з УКТ ЗЕД

Якщо імпортований товар містить ознаки одразу двох товарних позицій за УКТ ЗЕД, то перевага надається тій із них, у якій товар описаний більш конкретно

04 вересня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДФС у Полтавській області на постанову Полтавського окружного адміністративного суду від 21 червня 2017 року й ухвалу Харківського апеляційного адміністративного суду від 05 жовтня 2017 року у справі № 816/872/17 (провадження № К/9901/38355/18) за адміністративним позовом товариства з обмеженою відповідальністю «ТАНДЕМ-2002» до Головного управління ДФС у Полтавській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

Полтавський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Харківського апеляційного адміністративного суду, позов задовольнив. Судові рішення були мотивовані тим, що позивач правильно класифікував товар «Сіль для тваринного споживання у вигляді блоків» за кодом згідно з УКТ ЗЕД –

2501 00 99 00, а відповідач не надав до суду доказів надання недостовірної інформації при декларуванні товару, як і доказів того, що визначення коду УКТ ЗЕД є наслідком протиправних дій позивача.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

Правовий висновок за результатами розгляду справи полягає в тому, що законодавство регламентує повноваження митних органів здійснювати контроль правильності визначення декларантом коду імпортованого товару згідно з УКТ ЗЕД з урахуванням нормативно-правових актів, якими встановлені відповідні характеристики груп товарів і роз'яснені особливості їх інтерпретації. До таких характеристик належать відомості про товар та його цільове призначення, що наведені в описі товаровиробником. Якщо імпортований товар містить ознаки одразу двох товарних позицій за УКТ ЗЕД, то перевага надається тій з них, у якій товар описаний більш конкретно.

Суди попередніх інстанцій обґрунтовано дійшли висновку, що товар, віднесений до товарної позиції УКТ ЗЕД 2309 90 96 90 «Інші готові продукти» має відповідати трьом критеріям, а саме: містити енергетичні, формуючі тіло та функціональні поживні речовини.

Проте сіль для тваринного споживання у вигляді блоків не містить енергетичних (крохмаль, цукор, целюлоза та жири), формуючих тіло (білкові або мінеральні речовини) поживних речовин, а також не містить «функціональні» поживні речовини (вітаміни), а тому не може бути віднесеним до товарної позиції УКТ ЗЕД 2309 90 96 90.

Суди попередніх інстанцій також обґрунтовано не взяли до уваги посилання Головного управління ДФС у Полтавській області на те, що висновки акта перевірки щодо належності імпортованого товару до товарної позиції УКТ ЗЕД 2309 90 96 90 є правильними та відповідають вимогам чинного законодавства, оскільки зазначені висновки базуються на тих же документах і даних, що були надані товариством з обмеженою відповідальністю «ТАНДЕМ-2002» до контролюючого органу під час здійснення останнім митного контролю та митного оформлення ввезеного позивачем товару, а доказів надання підприємством недостовірної інформації при декларуванні товару відповідач не надав.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 04 вересня 2020 року у справі № 816/872/17 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91337269>.

II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1. Про порядок розміщення тимчасової споруди

Розміщення тимчасової споруди має здійснюватися у точній відповідності до вимог, визначених у паспорті прив'язки цієї споруди, у тому числі з дотриманням вимог щодо конфігурації та розмірів; після розміщення тимчасової споруди замовник зобов'язаний повідомити відповідний орган виконавчої влади про виконання вимог паспорта прив'язки

13 серпня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу фізичної особи-підприємця ОСОБА_1 на постанову Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 23 травня 2017 року та ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 1 серпня 2017 року у справі № 335/12419/16-а(2-а/335/457/2016) (провадження № К/9901/44738/18) за адміністративним позовом фізичної особи-підприємця ОСОБА_1 до виконавчого комітету Запорізької міської ради, третя особа - Інспекція з благоустрою Запорізької міської ради, про визнання протиправними та скасування рішення виконавчого комітету Запорізької міської ради № 238 від 13 травня 2016 року «Про анулювання паспортів прив'язки тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності».

Постановою районного суду, залишеною без змін ухвалою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні адміністративного позову відмовлено.

Верховний Суд, залишаючи без змін рішення попередніх судових інстанцій, дійшов наступних висновків.

Відповідно до встановлених судами обставин справи за результатами перевірки стану благоустрою території встановлено невідповідність тимчасової споруди (далі – ТС) архетипу, визначеному у паспорті прив'язки ТС, який видано ФОП ОСОБА_1, а саме: не дотримано розміри ТС.

КАС ВС, зокрема, зазначив, що механізм розміщення тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності визначено Порядком № 244.

Згідно з додатком 1 Порядку № 244 паспорт прив'язки включає: схему розміщення ТС, виконану на топографо-геодезичній основі у масштабі 1:500, в якій вказується площа земельної ділянки згідно з документами на землекористування, а також схему благоустрою прилеглої території; ескізи фасадів ТС у кольорі М 1:50 (для стаціонарних ТС); технічні умови щодо інженерного забезпечення ТС, отримані замовником у балансоутримувача відповідних мереж; реквізити замовника (найменування, П. І. Б., адреса, контактна інформація).

Цей перелік документів є вичерпним.

27 березня 2013 року Запорізькою міською радою рішенням № 33 затверджено Порядок розміщення тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності на території міста Запоріжжя.

За приписами пунктів 2.20, 2.21 Порядку № 244 та пунктів 2.21, 2.22 Порядку № 33 встановлення тимчасової споруди здійснюється відповідно до паспорта прив'язки. Відхилення від паспорта прив'язки не допускається.

Після розміщення ТС замовник на підставі пункту 2.23 Порядку № 244 та пункту 2.24 Порядку № 33 зобов'язаний подати до виконавчого комітету Запорізької міської ради або відповідної районної державної адміністрації письмову заяву за встановленою формою, що є додатком до вказаних порядків, в якій зазначає, що він виконав вимоги паспорта прив'язки.

На підставі аналізу наведених правових норм КАС ВС дійшов висновку про те, що розміщення ТС має здійснюватися у точній відповідності до вимог, визначених у паспорті прив'язки цієї ТС, у тому числі з дотриманням вимог щодо конфігурації та розмірів. Після розміщення ТС замовник зобов'язаний повідомити відповідний орган виконавчої влади про виконання вимог паспорта прив'язки ТС.

Отже, достатньою підставою для анулювання паспорта прив'язки ТС є, зокрема, виявлення відхилення фактично розміщеної ТС від вимог щодо розміру, конфігурації та інших вимог, визначених у паспорті прив'язки.

Даний висновок узгоджується з правовою позицією, висловленою Верховним Судом в подібних правовідносинах, зокрема, у постанові від 27 березня 2018 року у справі № 712/16025/13-а.

Колегія суддів також звернула увагу на те, що у спорі, що розглядається, індивідуальне право (інтерес), яке виражається у гарантованому частиною першою статті 42 Конституції України права на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом, протиставляється публічному інтересу, який виражається у дотриманні правил благоустрою населеного пункту, спрямованих на створення умов, сприятливих для життєдіяльності людини.

Як зазначив Конституційний Суд України в рішенні від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004, виходячи зі змісту частини першої статті 8 Конституції України, охоронюваний законом інтерес перебуває під захистом не тільки закону, а й об'єктивного права у цілому, що панує у суспільстві, зокрема, справедливості, оскільки інтерес у вузькому розумінні зумовлюється загальним змістом такого права і є його складовою. Одним з проявів верховенства права, як підкреслюється у підпункті 4.1 цього рішення, є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема, норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що

відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України.

Відтак, забезпечення справедливого балансу приватного та публічного інтересів у даній справі полягає у необхідності дотримання суб'єктом господарської діяльності правил благоустрою, визначених, зокрема, Законом України «Про благоустрій населених пунктів», Порядком № 244, та виконання обов'язку органом місцевого самоврядування щодо забезпечення дотримання правил благоустрою всіма суб'єктами.

Даний висновок узгоджується з правовою позицією, що міститься, зокрема, у постановках Верховного Суду від 18 жовтня 2018 року у справі № 821/140/18, від 31 травня 2019 року у справі № 823/687/18.

На цій підставі колегія суддів КАС ВС погодилась з висновком судів попередніх інстанцій про те, що рішення відповідача в частині анулювання паспорту прив'язки ТС позивача, є законним та обґрунтованим, прийнятним в межах повноважень та у спосіб, що передбачений чинним законодавством, оскільки позивачем при встановленні ТС допущено відхилення від виданого йому паспорту прив'язки ТС, а також допущено порушення вимог щодо повідомлення про виконання вимог паспорту прив'язки.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 13 серпня 2020 року у справі № 335/12419/16-а(2-а/335/457/2016) можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90985487>

2. Про застосування до ліцензіата такого заходу впливу, як анулювання ліцензії на користування радіочастотним ресурсом

Застосування до ліцензіата такого заходу впливу, як анулювання ліцензії на користування радіочастотним ресурсом, є одним із крайніх заходів, що застосовується до користувача радіочастотним ресурсом, і тільки за результатами здійснення державного нагляду за користуванням радіочастотним ресурсом шляхом проведення процедури перевірки

19 серпня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 16.10.2019 у справі № 640/3535/19 (провадження № К/9901/31137/19) за адміністративним позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Українські новітні технології» до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (далі - Нацкомісія) про визнання протиправним та скасування рішення від 19.02.2019 №82 «Про анулювання ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України №5241.

Рішенням окружного адміністративного суду позовні вимоги задоволено.

Постановою апеляційного адміністративного суду скасовано постанову суду першої інстанції та прийнято нове рішення, яким у задоволенні позову відмовлено.

Суд апеляційної інстанції, скасовуючи рішення суду першої інстанції та відмовляючи у задоволенні позовних вимог, виходив із того, що матеріалами справи підтверджується фактичне припинення позивачем з власної вини користування радіочастотним ресурсом, визначеним у Ліцензії, а також використання його не у повному обсязі з огляду на відсутність дозволів на використання радіоелектронного засобу та фіксацію лише поодиноких випадків його використання в окремих регіонах України.

КАС ВС, скасовуючи постанову апеляційного адміністративного суду і ухвалюючи нове рішення про задоволення позову повністю, зазначив таке.

У справі, яка розгадається суди встановили, що відповідач прийняв спірне оспорюване рішення, зокрема, на підставі даних радіочастотного моніторингу.

Радіочастотний моніторинг, як спосіб збирання, оброблення, збереження та аналізу даних про параметри випромінювання радіоелектронних засобів і випромінювальних пристроїв, які діють у відповідних смугах радіочастот в контексті даних правовідносин може охоплюватись процедурою державного нагляду за користуванням радіочастотним ресурсом України, для реалізації якого Нацкомісії законодавством надано чіткі повноваження, підстави та алгоритм дій, яких орган державного регулювання у сфері користування радіочастотним ресурсом України зобов'язаний дотримуватись, здійснюючи державний нагляд за додержанням законодавства про радіочастотний ресурс України та запобігання правопорушенням при користуванні радіочастотним ресурсом України у смугах радіочастот загального користування.

Як убачається з матеріалів справи, оспорюваним рішенням Нацкомісії за результатами радіочастотного моніторингу анульовано позивачу ліцензію за користування радіочастотним ресурсом на підставі пунктів 2 та 3 частини другої статті 38 та частини третьої статті 58 Закону України від 01 червня 2000 року № 1770-III «Про радіочастотний ресурс України».

Анулювання ліцензії у разі встановлення цих підстав в процедурі відповідних перевірок чітко регламентовано Порядком здійснення державного нагляду за користуванням радіочастотним ресурсом України в смугах радіочастот загального користування № 684. Натомість процедура та мета радіочастотного моніторингу поза межами державного нагляду мають інші наслідки для користувача радіочастотного ресурсу.

Разом з цим, радіочастотний моніторинг позивача був проведений не під час проведення перевірки, тому за наслідками такого моніторингу відповідач передчасно ухвалив оспорюване рішення про анулювання ліцензії позивача, оскільки як видно з матеріалів справи його прийняттю не передувало вчинення Нацкомісією дій та

прийняття відповідних рішень, необхідних в порядку процедури здійснення державного нагляду за користуванням радіочастотним ресурсом України.

При цьому, на думку колегії суддів, Нацкомісія отримавши від податкового органу інформацію про несплату позивачем збору за користування радіочастотним ресурсом, повинна була здійснити державний нагляд шляхом проведення позапланової перевірки позивача із відповідним оформленням їх результатів.

Такий висновок узгоджується із правовою позицією, викладеною у постанові Верховного Суду від 11.12.2018 у справі № 809/340/14.

Крім цього, колегія суддів зазначила, що правова процедура (fair procedure - справедлива процедура) є складовою принципу законності та принципу верховенства права і передбачає правові вимоги до належного прийняття актів органами публічної влади.

Таким чином, встановлена правова процедура як складова принципу законності та принципу верховенства права, є важливою гарантією недопущення зловживання з боку органів публічної влади під час прийняття рішень та вчинення дій, які повинні забезпечувати справедливе ставлення до особи.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 19 серпня 2020 року у справі № 640/3535/19 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91050552>.

3. Про скасування постанови про накладення стягнень у зв'язку з порушенням норм Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення»

Факт укладення договору про надання послуг із забезпечення і підтримки наявності у продажу тютюнових виробів у торгових точках виконавця не може розцінюватися як захід, спрямований на стимулювання продажу тютюнових виробів, а розміщення самого виробу у місці його продажу відповідно до Правил роздрібної торгівлі тютюновими виробами, за відсутністю іншої інформації, не є стимулюванням до його придбання

13 серпня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Держпродспоживслужби в Одеській області на постанову Одеського окружного адміністративного суду від 1 лютого 2017 року та ухвалу Одеського апеляційного адміністративного суду від 20 червня 2017 року у справі № 815/7159/16 (провадження № К/9901/45146/18) за адміністративним позовом товариства з обмеженою відповідальністю «Гурман-К» до Головного управління

Держпродспоживслужби в Одеській області про визнання протиправною та скасування постанови про накладення стягнень.

Постановою окружного адміністративного суду, залишеною без змін ухвалою апеляційного адміністративного суду, адміністративний позов задоволено.

КАС ВС, залишаючи без змін рішення попередніх судових інстанцій, зазначив таке.

Відповідно до обставин справи встановлено, що позивачем було укладено договір згідно умов якого виконавець (позивач) надає замовнику послуги із забезпечення і підтримки наявності у продажу тютюнових виробів у власних торгових точках.

В акті перевірки ГУ Держпродспоживслужба в Одеській області дійшла до висновку про те, що таким чином позивач стимулює продаж тютюнових виробів, що є порушенням абзаців другого, третього та десятого частини першої статті 16 Закону України 22 вересня 2005 року № 2899-IV «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» (далі – Закон № 2899-IV).

Проаналізувавши вимоги даної статті колегія суддів КАС ВС зробила висновок, що суб'єкт господарювання несе відповідальність за порушення її вимог шляхом здійснення прямого чи непрямого впливу (стимулювання) саме на споживача.

Пунктом 19 Правил роздрібної торгівлі тютюновими виробами, затверджених наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України № 218 від 24 липня 2002 року, передбачено, що у торговельному залі тютюнові вироби повинні бути виставлені в повному асортименті, наявному в суб'єкта підприємницької діяльності. Вони розміщуються за видами, класами, сортами на столах, прилавках-вітринах, пристінних гірках.

Таким чином, передбачений умовами договору обов'язок позивача забезпечити на постійній основі наявність у продажу в торгових точках асортименту продукції (виробника), їх кількість та обсяги реалізації, повністю узгоджується з вимогами чинного законодавства та не може розглядатись як захід стимулювання продажу відповідного товару. Фактично винагорода сплачується за дотримання незнижуваного залишку певного асортименту тютюнових виробів у продавця (позивача).

Колегія суддів звернула увагу, що сам по собі факт укладення договору не може розцінюватися як захід, спрямований на стимулювання продажу тютюнових виробів (збоку позивача), а розміщення самого виробу у місці його продажу відповідно до Правил роздрібної торгівлі тютюновими виробами, за відсутністю іншої інформації, не є стимулюванням до його придбання.

Відповідачем не було встановлено інших дій, вчинених позивачем, в тому числі на виконання умов вказаного договору, які могли б бути розцінені як стимулювання продажу тютюнових виробів кінцевому споживачу.

Заборони, передбачені Законом № 2899-IV, стосуються відносин між виробниками (продавцями) та споживачами, а не стосунків між суб'єктами господарювання, які реалізують тютюнову продукцію.

Таким чином КАС ВС погодився з висновками судів про те, що постанова ГУ Держпродспоживслужби в Одеській області є протиправною та підлягає скасуванню, оскільки винесена без наявності підстав, визначених законодавством.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 13 серпня 2020 року у справі № 815/7159/16 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90985488>

4. Про призначення одноразової грошової допомоги відповідно до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»

Військовий комісаріат, отримавши документи для призначення та виплати одноразової грошової допомоги відповідно до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», за будь-яких обставин зобов'язаний у 15-денний строк направити до Міністерства оборони України висновок про наявність або відсутність у особи підстав для встановлення одноразової грошової допомоги разом з поданими документами

10 серпня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Запорізького обласного військового комісаріату на постанову Жовтневого районного суду м. Запоріжжя від 10 липня 2017 року та ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 24 жовтня 2017 року у справі № 331/2964/17 (2-а/331/129/2017) (провадження № К/9901/47924/18) за адміністративним позовом ОСОБА_1 до Запорізького обласного військового комісаріату про визнання протиправними дій щодо повернення позивачу документів стосовно призначення та виплати одноразової грошової допомоги відповідно до Закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі – Закон № 2011-XII) та зобов'язання відповідача направити документи позивача до Міністерства оборони України з метою нарахування та виплати одноразової грошової допомоги.

Постановою районного суду, залишеною без змін ухвалою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено частково, а саме визнано протиправною бездіяльність відповідача щодо неподання у 15-денний строк з дня реєстрації всіх

документів розпорядникові бюджетних коштів - Міністерству оборони України щодо виплати позивачу одноразової грошової допомоги, а також зобов'язано відповідача подати Міністерству оборони України документи щодо виплати позивачу одноразової грошової допомоги.

КАС ВС, залишаючи без змін рішення попередніх судових інстанцій, зазначив таке.

Позивач звернулася до Запорізького обласного військового комісаріату із заявою про надання одноразової грошової допомоги у зв'язку із отриманням інвалідності III групи, внаслідок захворювання отриманого під час проходження військової служби.

Проте, листом від 26.10.2016 року Запорізьким обласним військовим комісаріатом їй було повідомлено, що направлення документів до Міністерства оборони України з метою нарахування та виплати одноразової грошової допомоги відповідно до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» буде можливе лише після надання документів, передбачених Постановами КМУ № 499 від 28.05.2008 року, № 975 від 25.12.2013 року та № 530 від 14.08.2014 року.

Також повідомлено, що позивачка не має права на отримання допомоги, оскільки інвалідність настала пізніше, ніж через три місяці після звільнення зі служби, та до набрання чинності нової редакції ст. 16 Закону № 2011-XII, відповідно до якої прийняті зазначені постанови КМУ.

На підставі аналізу положень постанови Кабінету Міністрів України від 25.12.2013 року № 975 «Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві» (далі – Постанова № 975) та Постанови Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 року № 671 «Про затвердження Положення про Міністерство оборони України» Верховний Суд зазначив, що саме Міністерство оборони України є головним розпорядником бюджетних коштів, спрямованих на виплату одноразової грошової допомоги військовослужбовцям, військовозобов'язаним та резервістам, яких призвано на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві.

Відтак, вирішення питання призначення чи відмови у призначенні одноразової грошової допомоги відноситься до компетенції Міністерства оборони України.

В свою чергу, відповідач - Запорізький обласний військовий комісаріат як уповноважений орган у розумінні пункту 13 Постанови № 975 наділений обов'язком у

15-денний строк направити до Міністерства оборони України висновок про наявність або відсутність у позивача підстав для встановлення одноразової грошової допомоги.

При цьому, саме у висновку про наявність/відсутність підстав для призначення одноразової грошової допомоги відповідач мав зазначити власну позицію, викладену у листі, направленому позивачці.

З огляду на викладене, колегія суддів Верховного Суду погодилась з висновками судів попередніх інстанцій про наявність підстав для визнання протиправною бездіяльності Запорізького обласного військового комісаріату щодо ненаправлення до Міністерства оборони України поданих позивачкою документів для призначення та виплати їй одноразової грошової допомоги відповідно до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 10 серпня 2020 року у справі № 331/2964/17(2-а/331/129/2017) можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90899074>

5. Про право на отримання разової грошової допомоги до 5 травня

У разі набуття громадянином визначеного статтями 6, 7, 9, 10, 11 Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» статусу після 5 травня відповідного року разова грошова допомога не виплачується

19 серпня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Житомирського окружного адміністративного суду від 28 грудня 2018 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 16 травня 2019 року у справі № 0640/4427/18 (провадження № К/9901/25464/19) за адміністративним позовом ОСОБА_1 до Головного управління Пенсійного фонду України в Житомирській області, Управління праці та соціального захисту населення Радомишльської районної державної адміністрації, Обласного центру по нарахуванню та здійсненню соціальних виплат Департаменту праці та соціального захисту населення Житомирської обласної державної адміністрації, Управління соціального захисту населення Києва - Святошинської районної державної адміністрації Київської області про визнання дій щодо відмови у виплаті щорічної разової грошової допомоги за 2014-2015 роки протиправними та зобов'язання вчинити дії.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні адміністративного позову відмовлено.

КАС ВС, залишаючи без змін рішення попередніх судових інстанцій, зазначив таке.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що в 2016 році ОСОБА_1 вважаючи, що йому незаконно не виплатили вищезазначену допомогу в період з 2014 по 2015 роки звернувся до Радомишльського районного суду Житомирської області з вимогами щодо відновлення його порушеного права, в тому числі і з проханням прийняти рішення щодо зобов'язання відповідачів видати йому посвідчення з 2014 по 2015 роки як інваліду війни III групи, з виплатою зазначеної разової грошової допомоги за спірний період.

Разом з тим, посвідчення інваліда III групи, яке дає право на пільги, встановлені законодавством України для ветеранів війни інвалідів війни було видано позивачу 11.06.2015.

Проаналізувавши положення Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (далі – Закон № 3551-XII) Верховний Суд дійшов висновку, що право на отримання разової грошової допомоги нерозривно пов'язується із набуттям громадянином статусу згідно із статтями 6, 7, 9, 10, 11 цього Закону та датою набуття такого статусу. Тобто право на отримання разової грошової допомоги мають особи, які до 5 травня відповідного року, в якому здійснюється виплата допомоги, набудуть статусу визначеного статтями 6, 7, 9, 10, 11 Закону № 3551-XII. У разі набуття статусу визначеного статтями 6, 7, 9, 10, 11 Закону № 3551-XII після 5 травня відповідного року разова грошова допомога не виплачується.

Отже, саме з 11.06.2015 – дати набуття статусу передбаченого статтею 7 Закону №3551-XII, у ОСОБА_1 виникло право на отримання разової грошової допомоги.

Таким чином КАС ВС погодився з висновками судів попередніх інстанцій про те, що підстави для виплати позивачу разової грошової допомоги до 5 травня за 2014 - 2015 роки - відсутні.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 19 серпня 2020 року у справі № 0640/4427/18 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91050500>

6. Про повноваження інспекторів з праці під час здійснення перевірок дотримання вимог законодавства про працю

Якщо перевірка про порушення суб'єктом господарювання вимог законодавства про працю та загальнообов'язкове державне соціальне страхування проводиться за зверненням фізичної або юридичної особи, коло питань, що підлягають з'ясуванню під час проведення перевірки, може бути не обмежено фактами, викладеними у зверненні

19 серпня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Оболонського районного суду міста Києва від 26 вересня 2016 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 26 січня 2017 року у справі № 756/6946/16-а (провадження № К/9901/33532/18) за адміністративним позовом ОСОБА_1 до Головного державного інспектора Головного управління Держпраці у Львівській області (далі – інспектор ГУ Держпраці; ГУ Держпраці, відповідно), ГУ Держпраці про скасування постанови про накладення адміністративного стягнення за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 188^б Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КупАП).

Районний суд постановою, залишеною без змін ухвалою апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні позовних вимог.

КАС ВС, залишаючи без змін рішення попередніх судових інстанцій, зазначив таке.

Позивач (генеральний директор ПрАТ «Трускавецькурорт» ОСОБА_1) вказував на те, що проведення ГУ Держпраці позапланової перевірки за фактом звернення колишніх працівників ПрАТ «Трускавецькурорт» про порушення їх прав передбачає необхідність проведення перевірки саме фактів, викладених у цих зверненнях та не обумовлює право ГУ Держпраці проводити перевірку дотриманням законодавства про працю відносно усіх працівників ПрАТ «Трускавецькурорт».

Колегія суддів КАС ВС зазначила, що відповідно до частини другої статті 2 Закону України від 05.04.2007 № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин, його дія не поширюється на відносини, зокрема, що виникають під час здійснення державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення, тому посилання позивача на вказаний Закон є безпідставним.

У справі, яка розглядається суди встановили, що підставами для проведення перевірки стали не лише звернення працівників суб'єкта господарювання, що перевірявся, а й рішення колегії Державної служби України з питань праці, доручення і згоди Державної служби України з питань праці.

При цьому, для територіального органу Держпраці доручення та накази вищестоящего органу є обов'язковими для виконання.

КАС ВС звернув увагу, що в даному випадку підлягали з'ясуванню не лише питання, необхідність перевірки яких виникла у зв'язку із зверненням зазначених вище працівників товариства, але й інші питання щодо додержання товариством вимог законодавства про працю, оскільки відповідач як уповноважений орган держави на здійснення заходу контролю має право на самостійне визначення питань, що підлягають з'ясуванню під час проведення перевірки, а відповідно й переліку та

обсягу документів, необхідних йому для реалізації наявних повноважень, тому інспектори з праці територіальних органів Держпраці України наділені повноваженнями та мають право під час перевірок за додержанням суб'єктами господарювання вимог законодавства про працю та загальнообов'язкове державне соціальне страхування пред'являти вимоги про надання документів, необхідних для проведення такої перевірки.

Матеріали справи підтверджують, що генеральним директором ПрАТ «Трускавецькурорт» ОСОБА_1 було створено перешкоду в частині ненадання документів, необхідних для здійснення відповідачем перевірки додержання законодавства про працю, що стало наслідком притягнення його до адміністративної відповідальності згідно із статтею 188^б КУпАП.

Отже, на думку колегії суддів КАС ВС, суди попередніх інстанцій дійшли правильних висновків про відсутність підстав для задоволення позову.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 19 серпня 2020 року у справі № 756/6946/16-а можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91050246>

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1. Про порядок звільнення з публічної служби у випадку з незгодою державного службовця на її проходження у зв'язку зі зміною істотних умов

Припинення державної служби у разі незгоди державного службовця на її проходження у зв'язку зі зміною істотних умов може відбуватись не інакше, аніж шляхом прийняття роботодавцем окремого наказу з цього питання

12 серпня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Донецької обласної державної адміністрації, Донецької обласної військово-цивільної адміністрації на постанову Донецького окружного адміністративного суду від 26 квітня 2017 року та ухвалу Донецького апеляційного адміністративного суду від 12 липня 2017 року у справі № 805/4432/16-а (провадження № К/9901/21984/18) за адміністративним позовом ОСОБА_1 до Донецької обласної державної адміністрації, Донецької обласної військово-цивільної адміністрації про визнання протиправними та скасування розпорядження яким змінені підстави звільнення позивача.

Суть спору полягала в тому, що розпорядженням від 26 липня 2016 року №180рк ОСОБА_1 було звільнено з посади директора департаменту з питань

внутрішньої політики облдержадміністрації за переведенням згідно із статтею 41 Закону України «Про державну службу» для продовження проходження державної служби в департаменті інформаційної та внутрішньої політики Донецької облдержадміністрації., 04 листопада 2016 року розпорядженням №239рк змінено підстави звільнення позивача, а саме: незгода останнього на проходження державної служби у зв'язку зі зміною її істотних умов, відповідно до пункту б частини першої статті 83 Закону України «Про державну службу». Позивач не погоджується з вказаним розпорядженням, звернувся до суду та просив його скасувати.

Рішеннями судів попередніх інстанцій позовні вимоги ОСОБА_1 задоволено, скасовано розпорядження Голови обласної державної адміністрації, Керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 04 листопада 2016 року № 239рк «Про зміну підстав звільнення ОСОБА_1».

Задовольняючи позовні вимоги, суди дійшли висновку, що у відповідача не було підстав для прийняття спірного розпорядження та зміни підстав звільнення позивача на пункт б частини першої статті 83 Закону України «Про державну службу», оскільки позивач не подавав заяв, які передбачені абзацом другим частини четвертої статті 43 цього Закону.

Не погоджуючись з рішеннями судів попередніх інстанцій відповідачі звернулись з касаційною скаргою до Верховного Суду.

КАС ВС, залишаючи без змін рішення попередніх судових інстанцій, зазначив таке.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що з 21 травня 2015 року ОСОБА_1 призначено на посаду директора департаменту з питань внутрішньої політики облдержадміністрації.

Розпорядженням від 28 січня 2016 року № 54 «Про структуру обласної державної адміністрації», з метою оптимізації структури обласної державної адміністрації, підвищення ефективності державного управління, утворено Департамент інформаційної та внутрішньої політики облдержадміністрації та вирішено припинити як юридичні особи Департамент з питань внутрішньої політики та Управління інформаційної політики з питань преси облдержадміністрації. Вказаним розпорядженням скорочено, зокрема, посаду директора департаменту з питань внутрішньої політики облдержадміністрації.

17 травня 2016 року позивача попереджено про зміну істотних умов державної служби та запропоновано посаду головного спеціаліста відділу впровадження реформ та децентралізації департаменту інформаційної та внутрішньої політики Донецької облдержадміністрації, про що свідчить його особистий підпис.

Розпорядженням від 26 липня 2016 року № 180рк, ОСОБА_1 звільнено з посади директора департаменту з питань внутрішньої політики облдержадміністрації у

зв'язку з переведенням для продовження проходження державної служби в департаменті інформаційної та внутрішньої політики Донецької облдержадміністрації.

Розпорядженням від 04 листопада 2016 року № 239рк змінено підстави звільнення ОСОБА_1 з посади директора департаменту з питань внутрішньої політики облдержадміністрації: звільнити ОСОБА_1 з посади директора департаменту з питань внутрішньої політики облдержадміністрації 26 липня 2016 року у зв'язку з незгодою на проходження державної служби у зв'язку із зміною її істотних умов відповідно до пункту б частини першої статті 83 Закону України «Про державну службу».

Підставою прийняття цього розпорядження стало те, що протягом 60 календарних днів з дня ознайомлення з повідомленням про зміну істотних умов державної служби від позивача не надійшло заяви, зазначеної в абзаці 2 частини четвертої статті 43 Закону України «Про державну службу», та не вчинено дій, що свідчать про його згоду із запропонованою посадою в департаменті інформаційної та внутрішньої політики облдержадміністрації.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що позивачем не подавалась заява про звільнення на підставі пункту б частини першої статті 83 Закону України «Про державну службу», а матеріали справи не містять доказів подання позивачем заяви про переведення на іншу запропоновану йому посаду.

З огляду на положення абзацу 3 частини четвертої статті 43 Закону України «Про державну службу», за відсутності вказаних заяв (про звільнення чи призначення на іншу посаду) позивач вважається таким, що погодився на продовження проходження державної служби на новій посаді незалежно від його фактичних дій (бездіяльності) щодо подання необхідних документів до Департаменту інформаційної та внутрішньої політики Донецької обласної державної адміністрації або виконання службових обов'язків на новій посаді.

Та обставина, що позивач не надав документів для працевлаштування та фактично не приступив до виконання своїх обов'язків також не може слугувати самостійною підставою для його звільнення за пунктом б частини першої статті 83 Закону України «Про державну службу».

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду, зауважив, що припинення державної служби у разі незгоди державного службовця на її проходження у зв'язку зі зміною істотних умов може відбуватись не інакше, аніж шляхом прийняття роботодавцем окремого наказу з цих питань.

Аналогічна правова позиція викладена Верховним Судом у постановках від 07 березня 2018 року у справі № 805/4333/16-а, від 27 червня 2019 року у справі № 805/4301/16-а, від 27 листопада 2019 року у справі № 805/4303/16-а, від 20 лютого 2020 року у справі № 805/4334/16-а.

Таким чином, Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду погодився, що суди попередніх інстанцій дійшли

обґрунтованого висновку про протиправність спірного у цій справі розпорядження Голови обласної державної адміністрації, Керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 04 листопада 2016 року № 239рк «Про зміну підстав звільнення ОСОБА_1».

Детальніше з текстом постанови Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 12 серпня 2020 року у справі № 805/4432/16-а (провадження № К/9901/21984/18) можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90926950>

2. Про правомірність повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття до виконання

Відсутність у виконавчому документі ідентифікаційного номера боржника, відомостей щодо місця проживання / перебування боржника не є підставою для винесення повідомлення про повернення виконавчого листа стягувачу без прийняття до виконання

19 серпня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 2 квітня 2019 року у справі № 465/5637/18 (провадження № К/9901/10786/19) за адміністративним позовом ОСОБА_1 до Сихівського відділу державної виконавчої служби м. Львів Головного територіального управління юстиції у Львівській області про повернення виконавчого документу стягувачу без прийняття до виконання.

Суть спору полягала в оцінці правомірності повернення виконавчого документу стягувачу без прийняття до виконання у зв'язку з тим, що виконавчий документ не відповідає вимогам статі 4 Закону України «Про виконавче провадження», а саме у виконавчому документі відсутні дані про боржника, а також зазначено два стягувача.

Суд першої інстанції позовні вимоги задовольнив частково, скасував повідомлення про повернення виконавчого документу стягувачу без прийняття до виконання, оскільки відсутність у виконавчому документі ідентифікаційного номера боржника, відомостей щодо місця проживання/перебування боржника не є підставою для винесення повідомлення про повернення виконавчого листа стягувачу без прийняття до виконання.

Суд дійшов висновку, що державним виконавцем Сихівського ВДВС не були використані в повній мірі права, надані Законом України «Про виконавче провадження», що призвело до незаконності винесеного повідомлення про повернення виконавчого документу стягувачу без прийняття до виконання, по суті відмови у відкритті виконавчого провадження.

Суд апеляційної інстанції з такими висновками суду першої інстанції не погодився, скасував рішення суду першої інстанції та прийняв нову постанову якою у задоволенні позовних вимог відмовив повністю, та вказав, що у разі невідповідності виконавчого документа вимогам, ці недоліки можуть бути виправлені стягувачем, який може звернутися до суду чи іншого органу (посадової особи), що видав виконавчий документ, щодо приведення виконавчого документа у відповідність із вимогами законодавства, і це не позбавляє його права пред'явити виконавчий документ на виконання.

Не погоджуючись з постановою суду апеляційної інстанції ОСОБА_1 звернулася з касаційною скаргою до Верховного Суду.

Верховний Суд касаційну скаргу позивача задовольнив, скасував рішення суду апеляційної інстанції, та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

Ухвалюючи таке рішення колегія суддів дійшла наступних правових висновків.

Так судами попередніх інстанцій було встановлено, що постановою Львівського апеляційного адміністративного суду від 21 серпня 2018 року на керівника Львівської виправної колонії №48 управління Державної пенітенціарної служби України у Львівській області ОСОБА_2 накладено штраф за не виконання звіту про виконання судового рішення, а саме - постанови Франківського районного суду м. Львова від 29 травня 2017 року у справі № 813/3185/16 у розмірі 35 240,00 гривень, з яких 17 620,00 гривень стягнуто на користь ОСОБА_1 та 17 620,00 гривень до Державного бюджету України.

З метою виконання рішення суду у справі № 813/3185/16 судом на адресу Сихівського відділу державної виконавчої служби м. Львів Головного територіального управління юстиції у Львівській області надіслано копію постанови Львівського апеляційного адміністративного суду від 21 серпня 2018 року, за заявою позивача, про накладення штрафу та встановлення нового строку для надання звіту про виконання судового рішення.

Судами встановлено, що у постанові не зазначено місця проживання чи перебування боржника ОСОБА_2, дати його народження, а також не зазначено реєстраційного номеру облікової картки платника податків - боржника.

03 вересня 2018 року, відповідно до пункту шостого частини четвертої статті 4 Закону України «Про виконавче провадження», винесено повідомлення про повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття до виконання, оскільки виконавчий документ не відповідає вимогам статі 4 Закону України «Про виконавче провадження». Підставою для повернення виконавчого документу стягувачу без прийняття до виконання є те, що у виконавчому документі відсутні дані про боржника, а також зазначено два стягувача.

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду вказав, що відповідно до пунктів 1, 3 частини другої статті 18 Закону України «Про

виконавче провадження», державний виконавець у процесі здійснення виконавчого провадження має право: здійснювати заходи примусового виконання рішень у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом і цим Законом; з метою захисту інтересів стягувача одержувати безоплатно від державних органів, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, посадових осіб, сторін та інших учасників виконавчого провадження необхідні для проведення виконавчих дій пояснення, довідки та іншу інформацію, в тому числі конфіденційну.

Тобто, відомості про місце проживання/перебування боржника, ідентифікаційний номер боржника можуть здобуватися вже в процесі виконавчого провадження.

Водночас, Верховний суд зазначив, що індивідуальний ідентифікаційний номер боржника покликаний сприяти здійсненню виконавчого провадження та не впливає на суть і чинність виконавчого документа як такого. Наявність даних щодо ідентифікаційного номера у виконавчому документі є формальною характеристикою такого документа, а не визначальною.

Відсутність у виконавчому документі ідентифікаційного номера боржника, відомостей щодо місця проживання/перебування боржника не є підставою для винесення повідомлення про повернення виконавчого листа стягувачу без прийняття до виконання.

Таким чином Верховний Суд погодився з висновками суду першої інстанції, що державним виконавцем не були використані в повній мірі права, надані йому Законом України «Про виконавче провадження», що призвело до незаконності винесеного повідомлення про повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття до виконання, по суті відмови у відкритті виконавчого провадження.

Детальніше з текстом постанови Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 19 серпня 2020 року у справі № 465/5637/18 (провадження № К/9901/10786/19) можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91050579>

3. Про порядок розгляду заяви для вирішення питання про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту

Чинним законодавством не передбачено окремої процедури розгляду заяви чи оформлення окремого висновку щодо прийняття рішення про оформлення чи відмову в оформленні документів для вирішення питання про визнання особи такою, яка потребує додаткового захисту. Натомість під час розгляду заяви орган міграційної служби одночасно досліджує наявність чи відсутність підстав як для прийняття рішення про оформлення документів щодо визнання особи біженцем, так і для визнання особою, що потребує додаткового захисту

06 серпня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної міграційної служби України в Одеській області на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 03 березня 2020 року у справі № 420/3327/19 (провадження № К/9901/9871/20) за адміністративним позовом ОСОБА_1 до Головного управління Державної міграційної служби України в Одеській області (надалі – ГУ ДМС України в Одеській області) про визнання протиправним та скасування наказу про відмову в оформленні документів для вирішення питання про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

Суть спору полягала в тому, що позивачка, яка є громадянкою Російської Федерації, 02 липня 2018 року звернулась до ГУ ДМС України в Одеській області з заявою про надання їй статусу біженця або особою, яка потребує додаткового захисту. Щодо причин виїзду з країни постійного проживання зазначила, що російськими силовиками 5 разів проводились обшуки, порушено 4 кримінальні справи проти членів її сім'ї, одна безпосередньо проти неї. Позивачка вважала небезпечним повернення її та родини до РФ, бо може чекати ув'язнення, тортури, переслідування з боку російської влади.

За наслідками розгляду особової справи заявниці, на підставі анкетування та співбесід, наказом від 17 липня 2018 року № 134 управлінням з питань шукачів захисту та соціальної інтеграції ГУ ДМС в Одеській області відмовлено в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

Не погоджуючись з вказаним наказом та вважаючи його протиправним позивачка звернулась з позовом до суду.

За результатами розгляду судами адміністративної справи № 1540/3703/18 визнано протиправним та скасовано наказ ГУ ДМС України в Одеській області від 17 липня 2018 року № 134 про відмову в оформленні документів для вирішення питання про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту ОСОБА_1, та зобов'язано ГУ ДМС України в Одеській області повторно розглянути заяву ОСОБА_1 про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Управлінням з питань шукачів захисту та соціальної інтеграції ГУ ДМС в Одеській області 10 квітня 2019 року прийнято наказ № 69 «Щодо повторного розгляду заяви для вирішення питання про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту» щодо ОСОБА_1, за результатами розгляду якого 23 травня 2019 року прийнято наказ № 97 «Про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту». Повідомлення про відмову в оформленні документів позивачка отримала 28 травня 2019 року.

Скасувавши постанову суду апеляційної інстанції та залишивши в силі рішення суду першої інстанції, Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду дійшов наступних правових висновків.

Особа, яка шукає притулку, має довести, що його подальше перебування у країні походження або повернення до неї реально загрожує його життю та свободі, і така ситуація склалася внаслідок його переслідування за ознакою раси, віросповідання, національності, громадянства, належності до певної соціальної групи або політичних переконань.

Ситуація виникнення цілком обґрунтованих побоювань переслідування може скластися як під час знаходження людини у країні свого походження (у цьому випадку особа залишає країну у пошуках притулку), так і під час знаходження людини в іноземній державі, через деякий час після від'їзду з країни походження (тобто ситуація в країні походження змінилася після від'їзду, породжуючи серйозну небезпеку для заявника), або може ґрунтуватися на діях самого заявника після його від'їзду, коли повернення до країни походження стає небезпечним. Але таке цілком обґрунтоване побоювання повинно існувати в теперішній час.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що з матеріалів особової справи позивачки вбачається, що причиною її виїзду з країни громадянської належності стало можливе кримінальне переслідування на території РФ через її участь в забороненій на території РФ партії «Хізб ут-Тахрір». Позивачка не бажає повертатися до країни громадянської належності через бажання уникнути ймовірного покарання у вигляді позбавлення волі, яке може бути призначено їй на Батьківщині.

Вказані підстави для надання захисту в Україні були предметом розгляду органами міграційної служби під час первинного звернення позивачки за захистом 03 липня 2018 року і оцінка цим доводам надана судами у справі №1540/3703/18, під час оскарження позивачкою рішення ГУ ДМС в Одеській області від 17 липня 2018 року №134.

При повторному розгляді заяви позивачки про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, відповідачем встановлено, що в квітні 2013 року розгляд кримінальної справи, порушеної у відношенні до заявниці, було припинено у зв'язку із сплином терміну давності. Після припинення розгляду кримінальної справи щодо заявниці, вона протягом року проживала на території РФ, не зазнаючи при цьому жодних обмежень в доступі до загальних благ, комунікацій та всіх необхідних ресурсів. Заявниця мала вільний доступ до державних та комерційних установ на території країни громадянської належності. Фігурант також повідомила, що її права щодо отримання медичних послуг не обмежувалися на Батьківщині. Шукач захисту пояснила, що змогла в 2014 році безперешкодно оформити паспортний документ для виїзду за кордон на території РФ, а в подальшому здійснили легальний виїзд за межі РФ через те, що на момент даних обставин кримінальна

справа стосовно неї була закрита, однак вона наразі не володіє ситуацією і посилається на репресії стосовно знайомих їй осіб. У свою чергу, вона не має жодної наявної достовірної інформації стосовно порушення будь-якої кримінальної справи щодо неї на Батьківщині; на момент виїзду за межі країни походження стосовно фігуранта не було порушено кримінальної справи. Крім цього, особа не володіє жодною інформацією щодо її розшуку на території Російської Федерації. Також, вона не перебуває наразі в офіційному національному чи міжнародному розшуку на території РФ. Заявниця не була ув'язнена на Батьківщині, стосовно неї не було винесено обвинувального акту. Ані заявниця, ані її чоловік не перебувають в переліку фізичних осіб, стосовно яких містяться відомості щодо причетності до екстремістської діяльності чи тероризму. За матеріалами особової справи, шукач захисту не зазнавала офіційних арештів чи затримань. Так, шукач захисту безперешкодно виїхала за межі РФ у 2014 році. Крім оформлення власного паспортного документу у 2014 році на території країни громадянської належності, фігурантом оформлено паспортні документи неповнолітніх дітей, одному з яких було оформлено такий документ на території Туреччини в офіційному представництві РФ. Також, в 2014 році одному з дітей було оформлено свідоцтво про народження на території Туреччини в офіційному представництві країни громадянської належності. У зв'язку з даними процедурами у заявниці не виникало жодних проблем. Зазначене підтверджується висновком міграційного органу та протоколом співбесіди.

Судами також встановлено, що під час повторного розгляду заяви позивачки з'ясовано, що у заявниці знаходиться національний паспорт, який вона не бажає долучати до матеріалів особової справи. При цьому, особа посилається на те, що такої необхідності не виникало при подачі заяви до управління.

Як зазначено судами, переслідування позивача за релігійними мотивами проявлялося у порушенні кримінальної справи проти неї. Проте, з її слів можна підтвердити, що звинувачення полягали у факті членства особи у забороненій партії на території країни громадянської належності відповідно до національного законодавства, що підтверджується додатковим протоколом співбесіди. Таким чином, зазначене спростовує переслідування як представника мусульманства.

Матеріалами особової справи встановлено, що позивачка на території громадянської належності не зазнавала переслідувань за ознаками раси, громадянства, віросповідання або належності до певної соціальної групи. Також, ОСОБА_1 ніколи не була причетна до інцидентів із застосуванням фізичного насилля, які були пов'язані з її расовою, національною, релігійною належністю або політичними поглядами.

Позивачем не наведено обґрунтованих підстав для визнання її особою, яка потребує додаткового захисту, визначених пунктом 13 частини першої статті 1 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»,

зокрема доказів існування загрози її життю, безпеці чи свободі в країні походження через побоювання застосування щодо неї смертної кари або виконання вироку про смертну кару чи тортур, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

Разом з тим, колегія суддів наголосила, що інформація щодо країни походження не може бути самостійною підставою для позитивного вирішення питання щодо надання статусу біженця особам, які прибули до України та звернулися із такою заявою, або визнання особою, що потребує додаткового захисту, без наявності передбачених на це законодавством підстав щодо конкретної особи, яка звернулася за захистом.

Висновки аналогічного змісту вже були викладені Верховним Судом у постанові від 27 січня 2020 року у справі №815/1563/17 (адміністративне провадження №К/9901/4197/17).

Крім того Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду враховує, що значна тривалість проміжків часу між: виїздом з країни громадянської належності, прибуттям в Україну та часом звернення із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, свідчить про відсутність у особи обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань.

Правові висновки аналогічного змісту викладені Верховним Судом, зокрема, в постанові від 16 лютого 2018 року у справі № 825/608/17, у постанові від 11 жовтня 2018 року у справі №815/1892/17.

Чинним законодавством не передбачено окремої процедури розгляду заяви чи оформлення окремого висновку щодо прийняття рішення про оформлення чи відмову в оформленні документів для вирішення питання про визнання особи такою, яка потребує додаткового захисту. Натомість, під час розгляду заяви орган міграційної служби одночасно досліджує наявність чи відсутність підстав, як для прийняття рішення про оформлення документів щодо визнання особи біженцем, так і для визнання особою, що потребує додаткового захисту.

Враховуючи, що органом міграційної служби не встановлено обґрунтованих обставин, які б давали підстави для визнання позивача біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, з огляду на встановлені обставини та зазначене правове регулювання, Верховний Суд погодився з висновками суду першої інстанції про відсутність правових підстав для задоволення позовних вимог.

Детальніше з текстом постанови Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 06 серпня 2020 року у справі № 420/3327/19 (провадження № К/9901/9871/20) можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90804460>

IV. Процесуальні питання

1. Про належного відповідача у справі, коштом бюджетних асигнувань якого має відшкодуватися шкода, заподіяна митним органом позивачеві

Управління наявними коштами Державного бюджету України, зокрема безспірне списання коштів державного бюджету та місцевих бюджетів на підставі рішення суду, належить до компетенції Державного казначейства України

16 вересня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Одеської митниці ДФС та Головного управління Державної казначейської служби України в Одеській області на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 04 березня 2019 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 24 червня 2019 року у справі № 420/5665/18 (провадження № К/9901/21250/19, № К/9901/21837/19) за адміністративним позовом виробничо-комерційної фірми «Кріопром» у формі товариства з обмеженою відповідальністю до Одеської митниці ДФС, Головного управління Державної казначейської служби України в Одеській області, за участю третіх осіб: Управління служби безпеки України в Одеській області, Військової частини А3571 про визнання бездіяльності протиправною, зобов'язання відповідача завершити митне оформлення транспортного засобу та стягнення збитків.

Одеський окружний адміністративний суд позов задовольнив частково: визнав протиправною бездіяльність Одеської митниці ДФС під час проведення митного оформлення товару за митною декларацією та зобов'язав Одеську митницю ДФС завершити митне оформлення товару за митною декларацією, стягнув з Державного бюджету України на користь позивача збитки в розмірі 54 800 грн, а з бюджетних асигнувань Одеської митниці ДФС – на користь позивача судові витрати у розмірі 3 524 грн.

П'ятий апеляційний адміністративний суд рішення суду першої інстанції скасував та ухвалив нове рішення, яким позов задовольнив частково: визнав протиправною бездіяльність Одеської митниці ДФС, що виразилась у безпідставному затриманні транспортного засобу, стягнув з Державного бюджету України на користь позивача збитки в розмірі 54 800 грн, а з Одеської митниці ДФС коштом бюджетних асигнувань на користь позивача – витрати на сплату судового збору в розмірі 1 762 грн, способом безспірного списання з рахунків органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Одеська митниця ДФС звернулася до Верховного Суду з касаційною скаргою. Головне управління Державної казначейської служби України в Одеській області також подало касаційну скаргу на рішення судів першої та апеляційної інстанцій, у

якій, зокрема, в обґрунтування зазначило, що суди попередніх інстанцій дійшли помилкового висновку про стягнення з державного бюджету шкоди в сумі 54 800 грн, оскільки стаття 30 Митного кодексу України передбачає відшкодування збитків, заподіяних органами митної служби під час виконання ними своїх повноважень, коштом цих органів; тобто Одеська митниця ДФС має самостійно нести відповідальність за своїми зобов'язаннями, а завдана матеріальна шкода має відшкодовуватися коштом її бюджетних асигнувань, способом безспірною списання коштів з рахунку боржника, які відкриті в органі казначейства.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судові рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

Правовий висновок за результатами розгляду справи полягає в тому, що належними відповідачами у справі є відповідний орган Державної казначейської служби України, до компетенції якого належить казначейське обслуговування бюджетних коштів, а також державні органи, чії дії та рішення визнаються протиправними.

При аналізі норм чинного законодавства суд апеляційної інстанції обґрунтовано зазначив про те, що управління наявними коштами Державного бюджету України, зокрема, безспірне списання коштів державного бюджету та місцевих бюджетів на підставі рішення суду належить до компетенції Державного казначейства України.

Указані обставини спростовують доводи Головного управління Державної казначейської служби України в Одеській області, що належним відповідачем у справі є відповідний митний орган, коштом бюджетних асигнувань якого і має відшкодовуватися заподіяна позивачу шкода.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 16 вересня 2020 року у справі № 420/5665/18 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91695336>.

2. Про можливість оскарження в судовому порядку висновків, викладених в акті перевірки податкового органу

Висновки, викладені в акті перевірки, є відображенням дій працівників податкових органів і самі собою не породжують правових наслідків для платника податків, а отже, не порушують прав останнього

08 вересня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу на постанову Кіровоградського окружного адміністративного суду від 21 березня 2016 року й ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 31 серпня 2016 року у

справі № П/811/2893/14 (провадження № К/9901/28304/18) за адміністративним позовом до Кіровоградської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Міндоходів у Кіровоградській області (Кіровоградської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Кіровоградській області як правонаступника) про визнання протиправним і скасування акта перевірки та податкового повідомлення-рішення.

Кіровоградський окружний адміністративний суд постановою, залишено без змін ухвалою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні позовних вимог.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

Правовий висновок за результатами розгляду справи полягає в тому, що судовому захисту в адміністративних судах України підлягає лише порушене право, а отже предмет оскарження за правилами адміністративного судочинства повинен мати юридичне значення, тобто впливати на коло прав, свобод, законних інтересів чи обов'язків, а також встановлені законом умови їх реалізації.

До адміністративного суду вправі звернутися кожна особа, яка вважає, що її право чи охоронюваний законом інтерес порушене чи оскаржується. Водночас право особи на звернення до адміністративного суду обумовлене суб'єктивним уявленням особи про те, що її право чи законний інтерес потребує захисту. Обов'язковою умовою здійснення такого захисту судом є наявність відповідного порушення права або законного інтересу на момент звернення до суду.

Неодмінною ознакою порушення права особи є зміна стану її суб'єктивних прав та обов'язків, тобто припинення чи неможливість реалізації її права та/або виникнення додаткового обов'язку.

Отже, рішення, дія чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень є такими, що порушують права і свободи особи в тому разі, якщо, по-перше, такі рішення, дія чи бездіяльність прийняті владним суб'єктом поза межами визначеної законом компетенції, а по-друге, оскаржувані рішення, дія чи бездіяльність є юридично значущими, тобто такими, що мають безпосередній вплив на суб'єктивні права та обов'язки особи шляхом позбавлення можливості реалізувати належне цій особі право або шляхом покладення на цю особу будь-якого обов'язку.

Висновки, викладені в акті перевірки, є відображенням дій працівників податкових органів і самі собою не породжують правових наслідків для платника податків та, відповідно, такий акт не порушує прав останнього.

Податковий орган не позбавлений права викладати в акті перевірки власні суб'єктивні висновки щодо зафіксованих обставин, та надалі в разі виникнення спору щодо рішень про визначення грошових зобов'язань, що приймаються на підставі такого акта, обґрунтовувати ними власну позицію щодо наявності допущених

платником податків порушень. Оцінка акта перевірки, зокрема, оцінка дій посадових осіб податкового органу щодо його складання, викладення в ньому висновків перевірки, а також щодо самих висновків перевірки, надається при вирішенні спору щодо оскарження рішення, прийнятого на підставі такого акту.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 08 вересня 2020 року у справі № П/811/2893/14 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91752763>.

3. Про необхідність застосування судом засобу впливу, який забезпечить ефективність захисту позивача

Визнаючи бездіяльність протиправною, суд повинен відповідно до закону застосувати і спонукаючий засіб впливу, зобов'язуючи відповідача виправити порушення у спосіб вчинення певної дії

04 серпня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу на рішення Кіровоградського окружного адміністративного суду від 27 листопада 2019 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 30 квітня 2020 року у справі № 340/2074/19 (провадження № К/9901/13969/20) за адміністративним позовом ОСОБА_1 до Виконавчого комітету міської ради міста Кропивницького про визнання незаконною бездіяльності виконавчого комітету міської ради міста Кропивницького та зобов'язання відповідача укласти з позивачем договір пайової участі у розвитку інфраструктури міста.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено частково; визнано незаконною бездіяльність виконавчого комітету міської ради міста Кропивницького щодо неукладення з позивачем договору пайової участі у розвитку інфраструктури міста; у задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

КАС ВС, скасовуючи рішення судів попередніх інстанцій у частині відмови у задоволенні позовної вимоги ОСОБА_1 про зобов'язання відповідача укласти договір пайової участі у розвитку інфраструктури міста і ухвалюючи нове рішення про задоволення цієї позовної вимоги, зазначив таке.

За висновками суду першої інстанції позивачем були вчинені всі необхідні для укладення договору пайової участі у розвитку інфраструктури міста Кропивницький дії, тому у відповідача не було правових підстав для затягування часу щодо укладення договору. Отже, у органу місцевого самоврядування були відсутні правомірні можливості відмовити ОСОБА_1 в укладенні договору.

Відповідно до пункту 4 частини першої статті 5 КАС України кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси, і просити про їх захист, зокрема, шляхом визнання бездіяльності суб'єкта владних повноважень протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

Позивач обрав саме цей спосіб захисту: просив визнати незаконною бездіяльність та зобов'язати відповідача укласти з ним договір пайової участі у розвитку інфраструктури міста на об'єкт містобудування.

Відповідно до пункту 4 частини другої статті 245 КАС України у разі задоволення позову суд може прийняти рішення про визнання бездіяльності суб'єкта владних повноважень протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

Суд звернув увагу, що як у пункті 4 частини першої статті 5, так і пункті 4 частини другої статті 245 КАС України цей спосіб захисту складається з двох частин:

- а) констатуючої - суд визнає бездіяльність протиправною і
- б) зобов'язуючої - суд зобов'язує суб'єкта владних повноважень вчинити певну дію, прийняти рішення.

Сама лише констатація протиправності бездіяльності не може ефективно захистити позивача, оскільки у такому разі можливість використання висновків суду може бути невиправдано ускладнено діями або подальшою бездіяльністю органів влади держави-відповідача, їх врахування цілковито залежить від відповідача. Це не сумісно з критеріями ефективності судового захисту.

Отже, визнаючи бездіяльність протиправною, суд повинен відповідно до закону застосувати і спонукаючий засіб впливу, зобов'язуючи відповідача виправити порушення у спосіб вчинення певної дії.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 04 серпня 2020 року у справі № 340/2074/19 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90755073>

4. Про умови визнання бездіяльності суб'єкта владних повноважень протиправною

Протиправна бездіяльність суб'єкта владних повноважень має місце в тому випадку, коли в межах визначеної законом компетенції суб'єкта владних повноважень існує обов'язок вчинити конкретні дії, але він не виконаний

11 серпня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Мелітопольського міськрайонного суду Запорізької області від 19 квітня 2018 року та постанову Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 12 червня

2018 року у справі № 320/5970/17(2-а/320/26/18) (провадження № К/9901/55633/18) за адміністративним позовом ОСОБА_1 до Мелітопольського міського голови про визнання протиправною бездіяльності, яка виразилась в неприйнятті в межах наданих повноважень рішення про звільнення території міста Мелітополя від самовільно розмішеного безхазяйного майна, а також щодо внесення пропозицій у план роботи виконкому.

Рішенням міськрайонного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позовних вимог відмовлено.

КАС ВС, залишаючи без змін рішення попередніх судових інстанцій, зазначив таке.

На підставі аналізу частини другої статті 19 Конституції України та частини першої статті 6 Кодексу адміністративного судочинства України КАС ВС дійшов висновку, що право на захист виникає у випадку порушення суб'єктом владних повноважень прав, свобод та інтересів особи, яка звертається за захистом порушеного її права.

При цьому, протиправна бездіяльність суб'єкта владних повноважень має місце у тому випадку, коли в межах повноважень суб'єкта владних повноважень існує обов'язок вчинити конкретні дії, але він не виконаний.

Повноваження, зокрема, міського голови передбачені частиною четвертою статті 42 Закону України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» і серед них відсутні прийняття рішень про звільнення території міста від самовільно розмішеного безхазяйного майна, а також щодо внесення пропозицій у план роботи виконкому.

Враховуючи викладене, Верховний Суд погодився із висновками судів попередніх інстанцій про те, що у відповідача не виникав обов'язок щодо прийняття рішень про звільнення території міста від самовільно розмішеного безхазяйного майна, а також щодо внесення пропозицій у план роботи виконкому, а тому позов у цій справі є необґрунтованим.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 11 серпня 2020 року у справі № 320/5970/17(2-а/320/26/18) можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90927019>

5. Про необхідність дотримання судами порядку надсилання учасникам справи копії судового рішення

Оприлюднення судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень не скасовує обов'язку суду видати копії судових рішень учасникам справи або надіслати їх, у разі якщо сторони не були присутні під час його проголошення

11 серпня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу на ухвалу Третього апеляційного адміністративного суду від 11 лютого 2020 року у справі № 3404/4551/19 (2-а/404/262/19) (провадження № К/9901/7347/20) за адміністративним позовом ОСОБА_1 до інспектора роти №4 батальйону №1 Управління патрульної поліції в Кіровоградській області Департаменту патрульної поліції лейтенанта поліції, за участю третьої особи – Управління патрульної поліції в Кіровоградській області, про скасування постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Рішенням суду першої інстанції позивачу відмовлено у задоволенні позову. Оскарживши вказане рішення до суду апеляційної інстанції позивачу було відмовлено у відкритті апеляційного провадження у зв'язку з пропуском строку апеляційного оскарження, оскільки підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження визнані судом неповажними.

Не погоджуючись з рішенням суду апеляційної інстанції позивач звернувся до Верховного Суду з касаційною скаргою.

Так, судом встановлено, що рішення Кіровського районного суду м. Кіровограда проголошено 18 грудня 2019 року у відкритому судовому засіданні за відсутності учасників справи. Позивачем подано апеляційну скаргу 14 січня 2020 року, тобто з пропуском десятиденного строку з дня проголошення оскаржуваного рішення суду першої інстанції.

Поважність причин пропуску строку на апеляційне оскарження позивач обґрунтував тим, що у судовому засіданні 18 грудня 2019 року присутнім не був, а повний текст судового рішення отримав поштою 08 січня 2020 року. Вказані обставини унеможливили своєчасне оскарження рішення суду в апеляційному порядку.

Надаючи оцінку наведеним доводам позивача, суд апеляційної інстанції виходив з того, що перебіг строку подання апеляційної скарги, встановлений частиною четвертою статті 286 КАС України, починається з дня проголошення судового рішення, а не з дня вручення його копії, а з рішенням Кіровського районного суду м. Кіровограда від 18 грудня 2019 року позивач мав можливість ознайомитися в Єдиному державному реєстрі судових рішень після його оприлюднення 21 грудня 2019 року. Відтак суд апеляційної інстанції дійшов висновку про відсутність поважних причин пропуску позивачем строку на апеляційне оскарження.

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду скасовуючи ухвалу суду апеляційної інстанції сказав, що справи цієї категорії є терміновими в розумінні Кодексу адміністративного судочинства України, тому надзвичайно важливим в аспекті реалізації учасниками справи права на апеляційне оскарження є дотримання судом першої інстанції обов'язку щодо невідкладного вручення (надсилання) їм копій судового рішення, тобто доведення до них змісту

судового рішення. Недотримання судом першої інстанції цього порядку може бути підставою для поновлення строку на апеляційне оскарження з урахуванням інших фактичних обставин.

Таким чином, оприлюднення судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень не скасовує обов'язок суду видати копії судового рішення учасникам справи або надіслати їх, якщо сторони не були присутні під час його проголошення.

Враховуючи викладене, суд апеляційної інстанції мав перевірити дотримання судом першої інстанції порядку надсилання учасникам справи копії судового рішення, встановити дату отримання скаржником копії судового рішення та надати оцінку своєчасності подання ним апеляційної скарги після цієї дати.

Детальніше з текстом постанови Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 11 серпня 2020 року у справі № 404/4551/19 (2-а/404/262/19) (провадження № К/9901/7347/20) можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90898900>

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за серпень – вересень 2020 року / Упоряд.: правове управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. – Київ, 2020. – 53 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

fb.com/supremecourt.ua

t.me/supremecourtua

[@supremecourt_ua](https://supremecourt.ua)